

Myntvärde & Försörjning

Om allmogens hushållsekonomi och
pengavärde fram till 1800-talet

Lars Bägerfeldt

Innehåll

ALLMOGENS FÖRSÖRJNING	2
Allmogens hushållsekonomi	2
Avkastning och korntal	4
Ökad avkastning från 1500-tal och till nutid	7
Spannmålsvolymen och längdenheter	8
MYNTVÄRDE	10
Silvervärdet fram till 1604	11
Myntvärde år 1604-1776	14
Myntvärde år 1777-1872	15
Myntvärde år 1873-1939 rörande silver och guld	17
VÄRDEN OCH PRISER	21
Dagsverken år 1200-1970	23
Varor år 1200-1975	26
Gårdar, värdöror och gårdar under medeltiden	43
Kronans värdering av boskap 1571 och 1620-1641	45
Vikter i pund och mark samt silvrets lödighet	47
Värdet på koppar och järn år 1300-1770	49
Växelkurser på kopparmynt år 1624-1770	51
Markegångstaxor	52
Bötesbelopp	54
SVERIGES MYNT	56
Präglade mynttyper 1604-1973 och mängden ädelmetall	56
Myntordning	63
Präglade mynt år 1654-1792 - valörer och årtal	65
Plåtmynt år 1644-1759	67
Myntbilder för åren 1604-1907	68
SEDLAR	76
Sedlar fram till 1873	76
Sedlar efter 1874	77

Omslagsbild:

1 riksdaler specie som dubbelvalör från 1775 och Gustav III:s regeringstid, vilken även har det alternativa värdet angivet 3 D SM (3 daler silvermynt). diameter c:a 41 mm, med 25,7 gram rent silver.

ALLMOGENS FÖRSÖRJNING

Allmogens hushållsekonomi

Den svenska allmogens hushållsekonomi går tillbaka 6000 år och de första bönderna i landet. Till viss del tycks grunderna ha lagt i samband med den förändringen och blev sedan rådande långt in i medeltiden och ibland ännu längre.

Vi vet att

- Bondenäringen baserades på **kött- och mjölkprodukter**, vilket kompletterades med sädesodling ända fram till 1500-talet. I vissa delar av landet gällde det fram till 1700-talet.
- **Odlingen** var mycket begränsad, men ökade under medeltiden i samband med Kronans skatteläggning av befolkningen, eftersom skatter och arrenden förhållandevis ofta betalades i spannmål. Av det skälet ökade sädesodlingen ännu mer under 1500-talet och därefter.
- **Avkastningen** tycks ha varit oförändrad från 4000 f.Kr. och fram till 1500-talet, men från 1600-talet ökade avkastningen från både boskapen och odlingen. Den ökningen var låg under 1700-talet, betydligt större under 1800-talet samt otroligt hög därefter.
- **Handeln med varor** var ytterst begränsad på landsbygden ända fram tills avkastningen från boskapen och odlingen ökade. Byteshandeln skedde vanligen på marknadsplatser några få gånger per år. Under medeltiden minskades antalet marknadsplatser. De som blev kvar omformades till städer, vilka övervakades av Kronan.
- Under 1700-talet påbörjades en **rationalisering** av tillverkning och förädling av produkter, vilket ökade mycket kraftigt under 1800-talet och tiden därefter. Detta ledde bland annat till mejeriernas framväxt under 1800-talets senare del. Däremot hade bönder ända sedan medeltiden drivit boskap till bland annat bergslagen där de slaktades av köparna inom bergshantering och gruvdriften.
- **Yrken** förutom de som fanns inom bondenäringen var sällsynta, men ökade i takt med Kronans ökade administration. Viktiga områden med många nya yrken var sysslor som var helt eller delvis knutna till krigsmakten och fabriker.

Människors energiförbrukning

För att kunna göra jämförelser mellan avkastning och behov, måste vi veta eller åtminstone ha närmevärden på människors energiförbrukning.

Man	(170 cm, 70 kg, medelansträngning)	2500 Kcal
	alt. 180 cm 85 kg, medelansträngning	2900 Kcal

Kvinna	(160 cm, 65 kg, medelansträngning)	2100 Kcal
	(170 cm, 70 kg, medelansträngning)	2300 Kcal

Barn

1-2 år	975 Kcal
2-5 år	1275 Kcal
6-9 år	1650 Kcal
10-12 år	2050 - 2225 Kcal (man - kvinna)
13-15 år	2250 - 2625 Kcal (man - kvinna)
16-18 år	2325 - 2825 Kcal (man - kvinna)

Energi

Korn, mjöl	3600 Kcal/kg	1 tunna = 1.530.000 Kcal	4192 / dag
Mjölk från ko, får, get	650 Kcal/kg	500 liter = 325.000 Kcal	890 / dag
Smör	7300 Kcal/kg	20 kg = 146.000 Kcal	400 / dag
Ost	4200 Kcal/kg	40 kg = 168.000 Kcal	460 / dag
Kött, från ko, får	1500 Kcal/kg	40 kg = 60.000 Kcal	164 / dag

1 ko	1024 Kcal / dag
1 får	81 Kcal /dag
1 tunnland åker	397.800 Kcal* / korntal 4 1090 Kcal* / dag
	673.200 Kcal* / korntal 6 1844 Kcal* / dag

* Här är både tiondet och utsädet avräknat.

Avkastning och korntal

Antalet enheter med bondenäring ökade i Sverige fram till c:a 1920, mest genom en stor ökning av torpare och backstugesittare, men från början av 1930-talet har minskningen varit lika stor som den föregående ökningen. Om man endast tar hänsyn till mer reella bondgårdar, var antalet någorlunda konstant 1870-1940, varefter minskningen tog fart. I Dalarna inträffade toppen runt 1910 och sedan minskade antalet.

Mjök

Avkastningen inom jordbruket har ökat mångdubbelt under 1800-talet och därefter, både vad gäller mjök och kött. I slutet av 1700-talet gav en ko igenomsnitt c:a 600 liter per år. År 2000 var genomsnittet 8000 liter per år.

En stor del av ökningen skedde redan under 1800-talet, men resten tillhör tiden efter 1920. Åren 1900-1920 gav en ko i genomsnitt 2500 liter mjök per år, vilket var en 4-dubbling under knappt 150 år. På bara ett enda årtionde (1920-1930) ökade avkastningen till nära 3500 liter per år. Nivån 4000 liter uppnåddes runt 1950 och 5000 liter i början av 1960-talet.

Genom denna ökning kom allt mer mjökprodukter att säljas vidare från bondgårdarna. Härigenom uppstod allt fler mejerier.

Mejeriernas antal i Sverige var så många som 1562 år 1890 och låg på den nivån under lång tid. År 1925 fanns 1648 mejerier, men sedan kom minskningen som en följd av ökad effektivisering. År 1939 fanns 1180 mejerier och år 1951 bara 617 mejerier, men år 1951 fanns endast 617 mejerier och år 1971 blott 151 kvar, varefter antalet har minskat ytterligare. Oavsett antal har de ombesörjt hanteringen av det överskott av mjök som de svenska bondgårdarna har producerat.

Mejerier - en tid i förändring

Vid mitten av 1800-talet etablerades de första mejerierna, som i hög grad var inriktade på tillverkning av ost. Under den andra halvan av 1800-talet ökade antalet kraftigt, vilket fortsatte in på 1900-talet när dock allt fler mejerier slogs samman till större enheter.

Spannmål

Sädesodlingen har också ökat. Skörden per hektar var år 1800 i mellersta Sverige ungefär 800 kg, vilket gör 1600 kg per tunnland. I början av 1900-talet var den 1500 kg per hektar, på 1950-talet drygt 2000 kg per hektar och år 2000 var den 5000 kg per hektar samtidigt som behovet av träda upphörde helt. I dessa fall måste man räkna med att utsädet var betydligt större än 1 tunna per tunnland.

Under 1500-talet och 1600-talet var 5% av skörden ärter, medan rovor mest tillhörde städer eller infördes i liten skala under slutet av denna period.

Omräknat till tunnor blir det 37,6 tunnor per tunnland år 1800, samt 235 tunnor per tunnland år 2000. (1 tunna om 150 liter = 42,5 kg) I dag är utsädet ungefär 200 kg per hektar, eller 9,4 tunnor per tunnland, vilket motsvarar en avkastning (korntal) som är 25 gånger större än sådden.

Korntalet var runt 3-4 under hela medeltiden och under 1600-talet. Den ökade tillfälligt till 4-5 under 1500-talet men bara i vissa landskap såsom Uppland där toppar på 6-7 finns noterade. Därefter återgick den till 3-4 eller 4-5 som mest under 1600-talet.

År 1810 var korntalet i Dalarna 6,3 för råg och 5,0 för korn samt 4,7 för havre och 4,5 för ärtor. Odlingen av vete var nästan obefintlig. Korntalet förblev oförändrat fram till omkring 1870 när den ökade ganska kraftigt under lång tid.

Under 1700-talet tog det närmare 30 dagsverken att både skörda och tröska 1000 kg spannmål (=23,5 tunnor). Under 1800-talet användes främst lie, varmed arbetstiden minskade till 20 dagsverken.

Först i början av 1800-talet ökade odlingen av potatis.

Hö

Det gick 2 sommarlass hö på 1 vinterlass, eftersom det sistnämnda var mer sammanpackat. Volymen var densamma, men mängden var dubbelt så stor i ett vinterlass. Således var det också dubbelt så mycket värt.

Strödda uppgifter antyder att man fick ut 5 lass hö per tunnland god ängsmark, men strax under 1 lass om det var stenig hårdvallsäng. Lindor (även kallat lägda) var mark som odlades ibland, men mestadels var slätteräng.

Humle

Odlingen av humle förekom senast under 1200-talet. Enligt landskapslagen från år 1442 skulle varje bonde ha en humlegård som skulle utökas med 40 stänger varje år, tills man hade 200 stänger. Detta antal stadgades år 1474 och gällde fram till 1860. Humle är gynnsam för jäsningsen av öl och även ett konserveringsmedel.

Lin

Linodlingen var dels viktig för frönas skull som gav linolja, dels för tillverkningen av lintyger. Själva linberedningen var omfattande och bestod av flera steg, alltifrån skörd, torkning, repning, rötning, bråkning, skäktning och häckling. Av de spinnbara fibrerna fick man lingarn, och när det vävdes fick man linne. Avfallet från häcklingen hade tillräckligt hög kvalitet och användes för att tillverka blågarn.

Bikupa

Klostren använde stockkupor under medeltiden, men bikupor var så ovanligt att vår kunskap om dem är mycket begränsad under äldre tider.

Landsbygdens yrken för allmogen

Om yrken och betalda uppdrag på landsbygden som inte krävde att man var adlig:

Präst eller **kaplan** i en viss socken var en heltidssyssla, liksom **biskop** för stiftet. En **klockare** kunde sköta klockringningen som en bisyssla. **Tornbyggare** och **målare** kunde anställas när kyrkan skulle byggas om eller målas. Övriga reparationer utfördes av allmogen mot betalning. De som bodde i klostren (munkar, nunnor, lekbröder och leksystrar) var verksamma livet ut och fick kost och logi, men all verksamhet upphörde i mitten av 1500-talet.

Nämndemännens uppdrag var en bisyssla liksom kyrkans **sexmän**, medan häradets (socknens) **länsman** och eventuell **fjärdingsman** fick skattelindring som lön.

Knektar och andra soldater samt **ryttare** (hovmän), var ett heltidsuppdrag som antingen inbringade lön eller skatteförmåner tills de fick avsked. Det innebar att de emellanåt kunde vara hemifrån under långa perioder. Dugliga personer kunde stiga i graderna och bli befäl (korpral, furir, sergeant, fänrik), men inte officerare.

Fogden var Kronans skrivare och skötte om räkenskaperna för ett visst härad, varvid han behövde ett mindre antal **medhjälpare**.

Skjutsning och transporter av förnämt folk sköttes i hög grad av allmogen som en del av deras skatt, men från 1600-talet framträder särskilda **gästgivare** och **postryttare**, liksom **tullnärer** längs gränsen mot Norge. Vid kusterna blev **lotsarna** en allt mer organiserad grupp som fick betalt efter genomförda uppdrag. Ett mindre antal **skeppsfolk** (kofferdist) inom handelsflottan och sjöfarten förekom också. Vid kronans allmänningar och domäner kunde det finnas **skogvaktare**.

Hantverkarna var extremt få, men här förekommer främst enstaka **skomakare**, **smeder** och **kopparslagare**, men också **gruvarbetare**, **tjärbrännare**, **salpetersjudare** (kruttillverkare), **timmermän**, **bältare**, **järnframställare** (sjömalm och myrmalm) etc

I de stora städerna, såsom Stockholm och Visby, fanns hantverkare av många skilda slag, varav vissa även förekom i landets övriga städer som var betydligt mindre. En av borgarna var stadens borgmästare, medan några andra var rådmän.

Med bergbruket under medeltiden inleddes organiserade arbetsplatser som krävde såväl yrkeskunnighet som grovarbetare. Vid gruvorna och dagbrotten upprättades ibland tillverkningsplatser av järn- och kopparföremål.

Ökad avkastning från 1500-tal och till nutid

Från 1600-talet och fram till början av 1800-talet använde lönearbetare c:a 80-85% av sin lön till kost och logi. Under medeltiden och 1500-talet kunde den andelen vara ännu högre och uppgick ibland till c:a 90% eller mer, medan den återstående delen främst gick till kläder och skor. Därför är det inte ovanligt att kost, logi, kläder och skor kan ingå i vissa anställningar, antingen uttryckligen i avtalet eller underförstått. År 2006 gick 42% till kost och logi (bostad).

Under 1700-talet återstod c:a 2,5% av lönen till "icke nödvändiga utgifter", vilket höjdes till 4% från mitten av 1800-talet fram till 1910-talet.

Under 1920-talet och 1930-talet fördubblades konsumentprisindex gentemot tiden innan, men höll sig på en någorlunda konstant nivå. Den riktigt stora förändringen började på 1940-talet, varefter ökningen har varit kontinuerlig. Från 1930 till 1960 skedde en fördubbling, och från 1960 till 2010 ökade konsumentprisindex och blev 10 gånger större.

Även om lönen stod på samma nivå under en stor del av 1800-talet och in på 1900-talet minskades arbetstiden, vilket innebar att timlönen ökade någorlunda konstant från 1860-talet och fram till nutid.

Kvinnornas löner var ungefär 50-60% av männens löner fram till 1910-talet, varefter de långsamt steg. Först ökade de till c:a 66% under 1920-talet och sedan till 70% i slutet av 1940-talet, för att sedan öka på nytt under 1960-talet till ökningen avstannade runt 1980 och den var då c:a 92%. Där är den fortfarande.

På 1500-talets kungsgårdar bestod drängarnas kost till 70% av spannmål. Hela kosten gav 3500 kcal per dag. Under 1600-talet minskade mängden kött och smör så mycket att summan av kaloriintaget sjönk med en sjättedel.

Den dagliga kosten för en soldat värderades till 0,5 öre år 1508.

	till år 1700	1800	1900	1950	2015
Ko					
mjölk, liter	500	600	1280	4000	9000
smör, kg	20	24	51	160	360
ost, kg	40	48	102	320	720
kött per ko	100	100	115		317
kött, kg*	40				
Får					
ost, kg	2				
kött per får	20	20	20		30
kött, kg*	10				
Åker, 1 tunnland					
korntal, max	4	6	8	12	25
avkastning, kg**	170	255	340	510	1063

* Avkastningen i genomsnitt vid ett visst boskapsbestånd.

** 1 tunna om 150 liter = 42,5 kg

Spannmålsvolymer och längdenheter

Tunna

Omkring 1550 infördes slottstunnan vid Stockholms slott, för att kunna räkna om de regionala spannmålsmåttan runt om i landet. Under 1600-talets början användes "den gamla stockholmstunnan" om 146,24 liter, vilken ändrades år 1665 till 146,6 liter.

Efter år 1665:

1 tunna = 2 spann à 4 fjärdingar, eller 16 fat eller kappar

1 tunna = 6 skäppor i Småland = 5 skäppor i Västergötland = 4 skäppor i Bohuslän

Spann (omspänt kärl)

Var det viktigaste spannmålsmättet i Sverige under medeltiden och fram till 1500-talet. Användes främst i landskapen runt Mälaren och Östergötland samt östra Småland.

Volymen varierade under medeltiden, men knöts till Hansans rostock-tunna om 117,3 liter, som motsvarade 2 spann (à 58,65 liter) i Västmanland och 2,5 spann (à 46,92 liter) i Stockholm. I Uppland användes två olika spann, varav den ena rymde 51,3 liter och den andra som även brukades i Södermanland var på 52,8 liter. I Norrland användes en spann om c:a 30 liter, alltså hälften mot övriga Sverige. Från medeltidens slut och under 1500-talet fanns två måttssystem, dels en äldre med 6 spannar på 1 tön (300 liter), dels en yngre med 8 spannar på 1 pund (400 liter). I båda systemen före 1 läst om 96 spannar, alltså 16 tön eller 12 pund. År 1515 delades 1 spann i 20 kappar (à 2,9 - 2,4 liter).

Under 1600-talet genomfördes flera reformer tills man beslöt år 1665 att 1 tunna (à 146,6 liter) var lika med 2 spann (à 73,3 liter). Efter år 1665 blev volymen betydligt större: 1 spann = 4 fjärdingar, eller 16 fat eller kappar (1 kappe = 4,58 liter)

Skäppa

Användes under medeltiden främst i Västergötland, Värmland, västra Småland samt Öland, men förbjöds under 1700-talet.

1600-talets reformer fastställde volymen till 1/6 tunna (24,4 liter) i Småland, 1/5 tunna (29,3 liter) i Västergötland och 1/4 tunna (36,7 liter) i Bohuslän. Innan dess var västgötaskäppan 1/6 av västgötatunna om 176 liter (6 x 29,3 liter).

Aln och mil

Det grundläggande längdmåttet i Sverige fram till 1878-1888, när vi successivt införde metersystemet, var aln om drygt 0,59 meter, men det kunde finnas stora regionala variationer. Redan från 1100-talet användes Rydaholms-alnen i Skåne och den blev känd när den spikades upp på Rydaholms kyrkdörr seklet därpå. Dess längd om 0,5934 ersatte år 1604 Stockholms-alnen som var 1% kortare.

En mil var fram till 1889 bestämd till 18000 alnar eller 10,69 km.

Mått för spannmål från 1500-talet till beslutet 1665

Här följer en mer detaljerad genomgång än ovan.

Från 1540-talet började enheten tunna användas, men ofta var det dessa enheter som var de vanliga.

1 läst = 12 pund
1 pund = 8 spann
1 spann = 4 fjärdingar
1 fjärding = 4 fat

1 tunna = 8 fjärdingar = 48 kannor

Vid transport av tiondeskatterna till Stockholms slott, omräknades volymerna till stockholmstunna à 147 liter enligt principen $2\frac{1}{2}$ spann (58,5 liter = 1 stockholmstunna, men det fanns fler alternativ.

1 stockholmsspann	à 46,9 liter	
1 nyköpings slottsspann	1 $\frac{1}{8}$ stockholmsspann	52,8 liter
1 västerås slottsspann	1 $\frac{1}{4}$ stockholmsspann	58,6 liter
1 stockholmstunna	146,6 liter	riksstandard från år 1665
1 slottstunna (den gamla stockholmstunnan)	117,3 liter	

1 tunna från 1500-talets mitt till 1604:

Linköpings kungsgård	101 liter	
Norby kungsgård	101 liter	
Kalmar kungsgård	117,5 liter	eller 4/5 av 1 stockholmstunna
Hälsingland	117 liter	
Kopparberget	120 liter	
Stockholms ladugård	120 liter	
Noraskog	126,3 liter	
Gripsholms kungsgård	130 liter	
Närke, Glanshammar	146,6 liter	
Kronobergs kungsgård	156 liter	
Uppsala kungsgård	156 liter	

1605 års beslut att tunna och spann i Örebro skulle vara riksstandard blev aldrig genomförd. Måtten i Örebro år 1605:

1 tunna 127 liter
1 spann 63,5 liter

<u>Standard, år</u>	<u>1605-1637</u>	<u>1638-1664</u>	<u>Från år 1665</u>
1 tunna	146,6 liter	142,9 liter	146,6 liter
1 spann	73,3 liter	71,5 liter	73,3 liter

Denna förändring medförde att vissa delar av böndernas jordskatter ökade med upp till 20% år 1605, i de fall som den bestod av spannmål. Samma sak gällde viktenher som reglerade sådana delar av jordskatten som berörde smör och fläsk etc.

MYNTVÄRDE

Sammanfattning

järnålder - 1600-tal

vikten **1 mark à 8 öre** (c:a 210 gr och **26¼ gr**)

1200-talet -1776

1 mark à 8 öre à 3 örtug eller 24 penningar

1534-1604

tillägg: **1 daler** om **25,6 gram silver**

motsvarade ungefär 4 mark

1604-1776

tillägg: **1 riksdaler specie** har **25,7 gram silver** (till 1855/1871/1942)

motsvarade 1-3½ daler (4-14 mark)

1 daler = 4 mark à 8 öre à 24 penningar

tillägg 1624: kopparmynt, som förlorade det präglade värdet innan 1629

1665- 1776

tillägg: **1 SM = 3 KM** (samtliga mynt utom riksdaler)

1776-1855

1 riksdaler specie = 48 skilling à 12 runstycken

olika kurser: specie : banco : riksgäld → 3 : 8 : 12 (från 1820)

1855 - nutid

1 riksdaler riksmünt / krona (1873) = 100 öre

decimaltal ersätter bråkräkning

Silvervärdet fram till 1604

Fram till medeltiden

Kurs före medeltiden - guld : silver

1 öre guld = 1 mark silver viktskillnad 1 : 8   ungefär 26,25 : 210 gram

Förebild för öret var dels det romerska guldmynt som benämndes aureus med vikten 4,55 gram, dels den romerska myntvikten libra (327,5 gram) som delades i 12 unciæ à 27,29 gram.

Medeltida mynträkning (*mark örtug, mark penningar etc*)

1 mark	= 8 öre	= 24 örtug	= 192 (svea-)penningar	c:a 210 gram	präglad från 1536
	1 öre	= 3 örtug	= 24 penningar	c:a 26,25 gram	präglad från 1522
		1 örtug	= 8 penningar	c:a 8,75 gram	präglad 1370-1591
			1 penning	c:a 1,1 gram	präglad till 1548

Silver som vägdes räknades i **lödig mark**, även kallat mark silver. Silvermynt som endast räknades enligt valutaenheten hade en silverhalt som långsamt sjönk. De kallades bland annat **mark örtug, mark penningar** etc. Beroende på myntens tidvis mycket dåliga silverhalt infördes ibland andra mynträkningar än ovanstående, i synnerhet under 1500-talet.

Indirekt präglades penningar även efter år 1548 i form av ¼ öre (1 fyrk, eller 6 penningar) åren 1589 och 1601 i silver samt i koppar åren 1624-1660 och sedan 1/6 öre (4 penningar) under åren 1666-1718 (exkl. Sigismunds penning-mynt från år 1594).

Daler (1534-1595) med fastställd silverhalt, samt utan koppling till mynträkningen

1534	1 daler = 3,5 mark	28,1 gram silver från 1534
1540	1 daler = 3,5 mark	25,6 gram silver från 1540
1545	1 daler = 4 mark	
1556	1 daler = 3,5 mark	
1563	1 daler = 4,5 mark	
1567	1 daler = 4 mark	
1571-72	1 daler = 8 mark	Början på kraftig inflation i Sverige
1573	1 daler = 10 mark	
1574-75	1 daler = 30 mark	
1590-92	1 daler = 38 mark	
1592	1 daler = 84 mark	Den allra lägsta nivån
1593	1 daler = 4 mark	Penningvärdet återställs
1604	1 riksdaler = 4,5 mark	Finvikt 25,7 gram silver, vilket gällde till 1830.
1830	1 riksdaler	Finvikt 25,5 gram silver, vilket gällde till 1873.
1873	1 krona	Finvikt 6 gram silver, vilket gällde till 1942. 4 kronor (formellt detsamma som 4 riksdaler riksmünt, hade således 24 gram silver.

Silvrets marknadsvärde i norra Europa 1300-1910

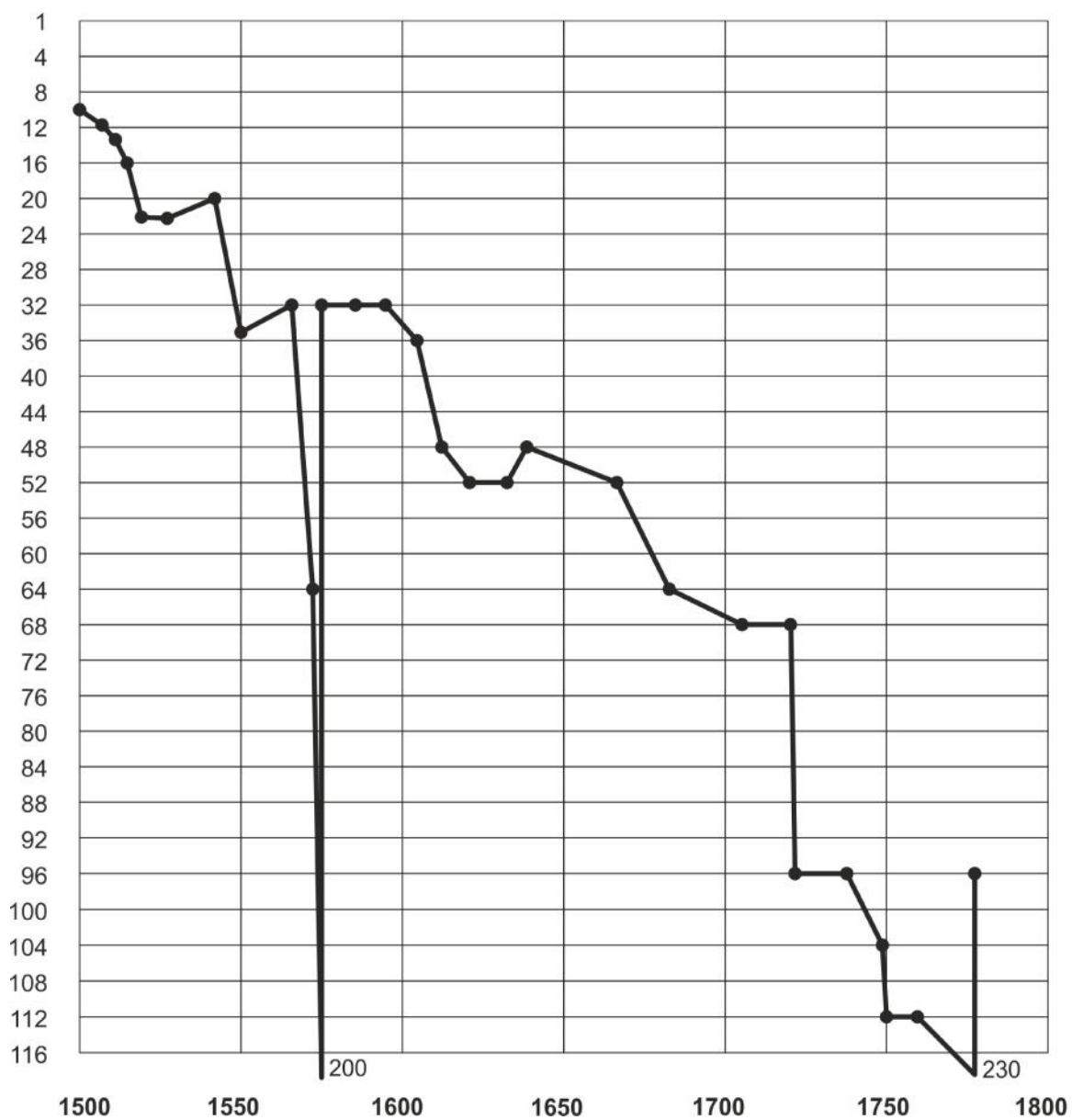
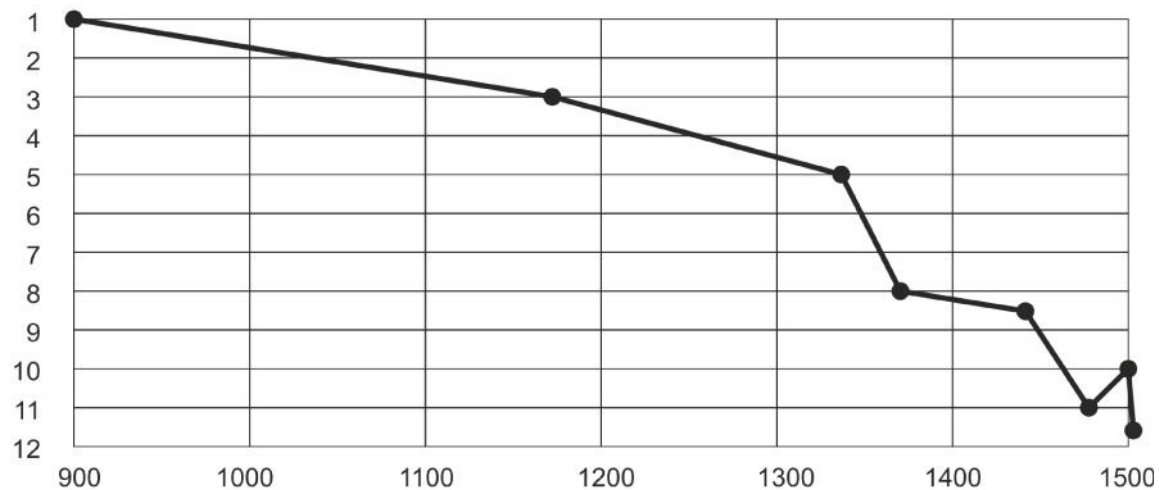
Silver har inte haft ett konstant värde i länder som Sverige och England, utan har svängt något under seklernas gång, bland annat som en följd av ökad utvinning. Från 1200-talets slut ökade silvrets värde långsamt fram till tiden omkring år 1500 och blev minst dubbelt eller rent av tre gånger så högt, varefter det lika långsamt sjönk tillbaka igen under 1500-talet och var sedan kvar på den nivån under hela 1600-talet och första halvan av 1700-talet. Värdet minskade sedan till ungefär hälften under 1700-talets andra halva och låg sedan åter still fram till ungefär 1870, varefter kursen föll mycket kraftigt. Ett försök att återge silvrets relativa marknadsvärde jämfört med nutid, kan få denna utformning:

<i>Period</i>	<i>indextal (1910 är 1)</i>	
1300-1350	10	
1400	12	
1500	20	
1600-1750	7	värdet mellan guld : silver motsvarade dock 1 : 15 ända fram till 1776
1800	4	
1830-1850	6	
1850-1870	4	
1910	1	<i>stora skiftningar under 1900-talet, såväl upp som ner</i>

Förhållandet mellan guld och silver i Europa

1400-1610	1 : 10,5-11,5
1630	1 : 13
1640-1790	1 : 14,5 - 15,5
1800-1870	1 : 15,5 - 16
1895-1914 (1930)	1 : 35 - 40
1950-1980	1 : 20 - 50
1980-2000	1 : 30 - 90

mark silver : mark penningar

Värdet förhållandet mellan 1 mark rent silver (210 gram) eller lödigt silver som vägdes, gentemot myntat silver som räknades och som därför ofta kallas mark penningar etc. Från 900-talet och till år 1776.

Myntvärde år 1604-1776

Silverhalt och valutaenheter (1604-1855)

1 Riksdaler = 1/2 dukat (1 dukat var 3,34 gram rent guld från 1654, men 3,40 gram 1665-1868. Dukatens vikt kan jämföras med enheten kvintin (1/4 lod) som var 3,329 gram.
= 25,7 gram rent silver (1542-1830, sedan 25,5 gr). Ungefär 1/8 lödig mark (1 öre)

guld : silver = 1 : 8   gällde i princip under hela medeltiden och 1500-talet
guld : silver = 1 : 7,6   gällde i princip från 1654 till 1873 (dukat : riksdaler)

Inom Europas handel var relationen 1:10 till 1:12 år 1400-1600 varefter den höll sig runt 1:15 fram till 1870-talets slut när den långsamt steg till 1:20 omkring år 1890. Under 1900-talet förändrades värdet åtskilliga gånger åt olika håll och inte sällan mycket kraftigt och snabbt, för att hamna på 1:70 år 2000.

1 Daler   = 4 mark = 32 öre (1593-1776)
1 Riksdaler   = 48 skilling 1 skilling = 12 runstycken (1799-1855)

Kursen mellan Riksdaler : Daler (1604-1776)

år 1604	1 : 1 1/8	Daler	
år 1607	1 : 1 1/2	Daler	
år 1619	1 : 1 5/8	Daler	
år 1681	1 : 2	Daler SM	(SM = kursen i silvermynt)
år 1705	1 : 2 1/4	Daler SM	
år 1719	1 : 3	Daler SM	
år 1745	1 : 3 4/9	Daler SM	
år 1768	1 : 3 1/2	Daler SM	= 108 öre SM
år 1776	1 : 6	Daler SM	= 192 öre SM (<i>tillfällig nedgång</i>)
år 1777	1 : 3	Daler SM	<i>båda valörerna finns på riksdalermynnten</i>

Kursen Silvermynt : Kopparmynt (1629-1776) Myntkurser (1665-1776)

före 1629	1 : 1	SM : KM	1 : 3 (även benämnda s:mt, k:mt)
år 1629 - 1635	1 : 1 1/3	daler : mark	1 : 4
år 1643	1 : 2 1/2	daler : öre	1 : 32
år 1665-1776	1 : 3	mark : öre	1 : 8

Daler : Mark : Öre samt SM : KM (1665-1776)

Daler		Mark		Öre	
sm	km	sm	km	sm	km
1	3	4	12	32	96
	1	1 1/3	4	10 2/3	32
		1	3	8	24
			1	2 2/3	8
				1	3

Myntvärde år 1777-1872

Gamla öresmynt : nya skillingmynt - dess värde före/efter 1803

Trots en myntreform som inleddes år 1777 där öre ersattes av skilling, präglades inte skilling som mynt förrän drygt 20 år senare. Därmed fick öresmynten dubbelt så högt värde.

2 öre SM, värde 1777-1802 = 1/2 skilling	ompräglade från år 1803 till 1 skilling
1 öre SM, värde 1777-1802 = 1/4 skilling	ompräglade från år 1803 till 1/2 skilling
1 öre KM, värde 1777-1802 = 1 runstycke = 1/12 skilling	

Valutaenheten runstycke präglades aldrig med just den texten, men eftersom man präglade mynt med värdet 1/12 skilling så motsvarade detta 1 runstycke, medan 1/6 skilling var detsamma som 2 runstycket. Indirekt hade detta värde om 1 runstycke funnits redan tidigare i form av 1 öre KM (präglades från 1661) som just år 1777 var värt lika mycket som 1/12 skilling. Dessa värden var identiska vid alla tider efter år 1665, såvida 1 riksdaler var värt 3 daler SM.

Riksdaler fanns i tre varianter, Specie : Banco : Riksgälds (1790-1855)

1790:	1 riksdaler specie (silvermynt)	= 1 riksdaler banko (riksbankens sedlar)	= 1 1/10 riksdaler riksgälds (riksgäldskontorets sedlar)
1800:	1 riksdaler specie (silvermynt)	= 1 riksdaler banko (riksbankens sedlar)	= 1 1/2 riksdaler riksgälds (riksgäldskontorets sedlar)
1810:	1 riksdaler specie (silvermynt)	= 1 3/5 riksdaler banko (riksbankens sedlar samt kopparmynt)	= 1 1/2 riksdaler riksgälds (riksgäldskontorets sedlar)
1820-1855:	1 riksdaler specie (silvermynt)	= 2 2/3 riksdaler banko (riksbankens sedlar samt kopparmynt)	= 4 riksdaler riksgälds (riksgäldskontorets sedlar)
	= 48 skilling specie	= 128 skilling banko	= 192 skilling riksgälds
	motsvarar förhållandet 3 : 8 : 12		

Riksdaler : Skilling (1777-1855)

1777-1809:	1 RDR	= 48 skilling	(= 3 Daler SM, år 1777)
1810:	1 RDR sp	= 76 4/5 skilling (banko)	
1820-1855:	1 RDR sp	= 128 skilling banko	

RDR specie : Skilling banko (1820-1855) samt RDR riksmünt : Öre (1855-1872)

RDR specie	Skilling banko	Skilling riksgälds*	Öre / RDR riksmünt = RDR riksgälds
1	128*	192*	4 RDR riksmünt
1/2	64*	96*	2 RDR riksmünt
1/4	32*	48*	1 RDR riksmünt
1/8	16*	24*	50
1/16	8*	12*	25 (kallades tolvskilling)
1/32	4	6*	12,5*
	2	3*	10
	1		6,25*
	2/3	1*	5
	1/3		2 (=2,0625)
	1/6		1
	1/12**		1/2

* myntades inte

** myntades endast till 1825

Myntvärde år 1873-1939 rörande silver och guld

Myntens silverhalt har bestämts oerhört exakt ända sedan 1500-talet, men präglings tekniken medförde att en viss variation förekom.

Kursen mellan guld : silver var således 1 : 14,88

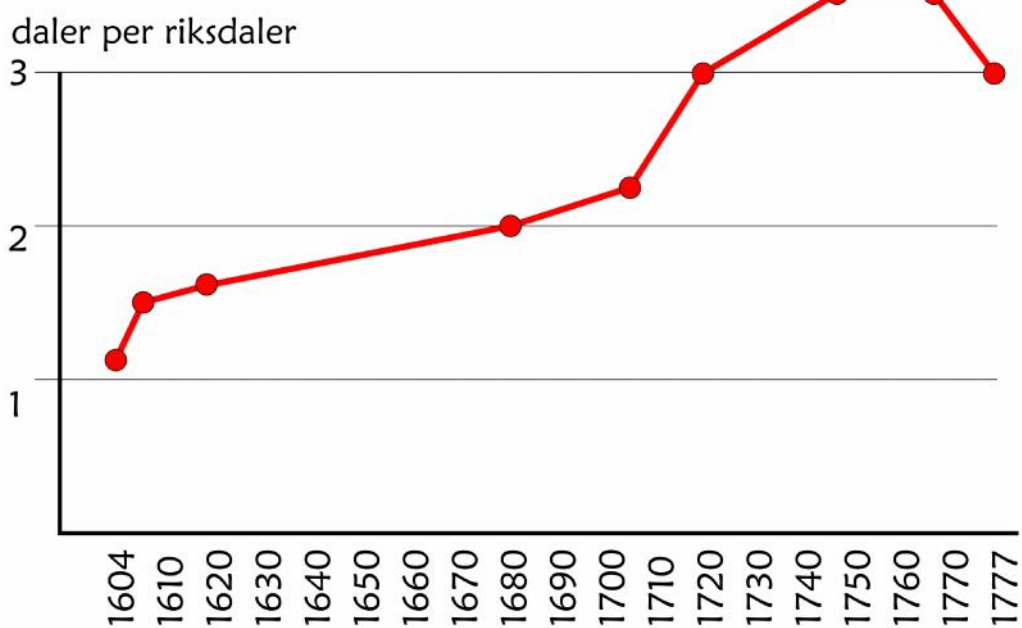
Silvermynt

1 Krona = 7,5 gram (80% silverhalt), varav 6,0 gram silver, vilket var något lägre än föregångaren 1 riksdaler riksmünt (6,375 gram)

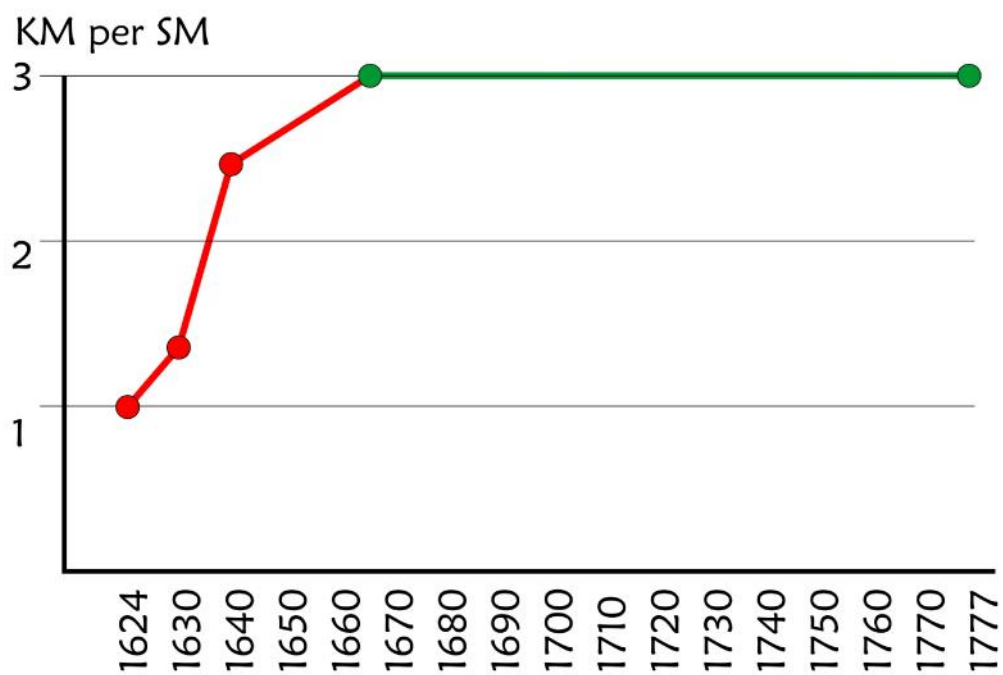
	<u>finhalt</u>	<u>myntvikt, gram</u>	<u>finvikt rent silver, gram</u>
2 kronor	800/1000	15	12
1 krona	800/1000	7,5	6
50 öre	600/1000	5	3
25 öre	600/1000	2,42	1,45
10 öre	400/1000	1,45	0,58

Guldmynt

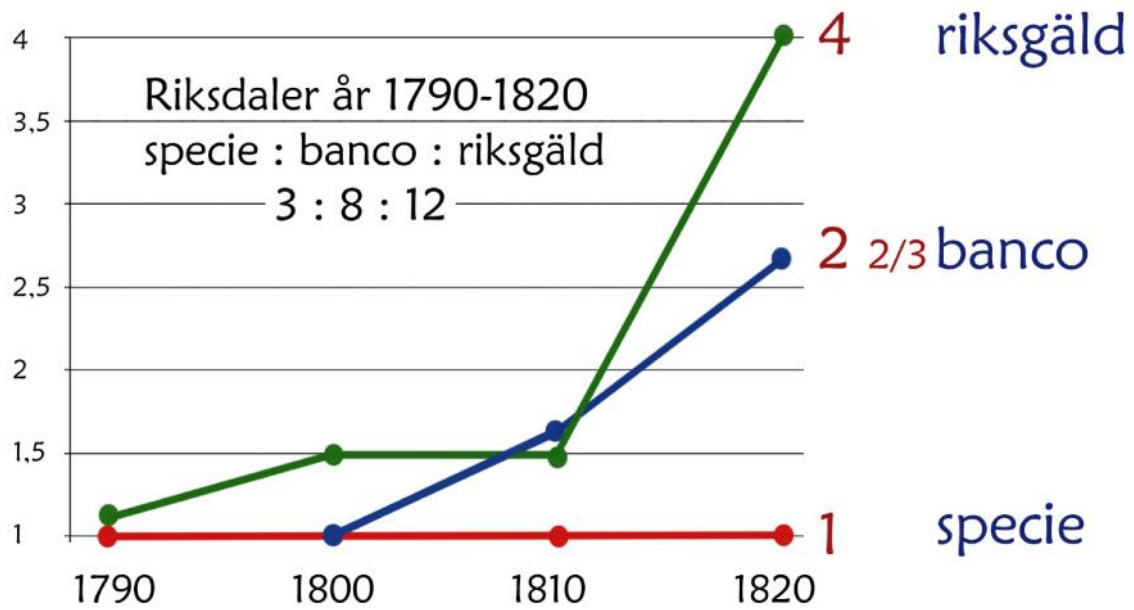
	<u>finhalt</u>	<u>myntvikt, gram</u>	<u>finvikt rent guld, gram</u>	<u>präglingsår</u>
5 kronor	900/1000	2,24015	2,01614	1881-1901, 1920
10 kronor	900/1000	4,48030	4,03227	1873-1901
20 kronor	900/1000	8,96060	8,06454	1873-1902, 1925

Antalet daler per riksdaler, åren 1604-1777.

Antalet daler kopparmynt per daler silvermynt, åren 1624-1777.

Värdet på riksdaler specie, riksdaler banco och riksdaler riksgäld åren 1790-1820, enligt värdepappersförsäljningen. Till vardags och enligt markegångstaxorna var riksgäld värd $\frac{2}{3}$ av banco redan från 1808 och framåt, således senast från år 1800.

silvermynt

Riksdaler specie		Riksdaler riksmünt, kronor, öre
1	→	4 riksdaler riksmünt
1/2	→	2 riksdaler riksmünt / 2 kronor
1/4	→	1 riksdaler riksmünt / 1 krona
1/8	→	50 öre
1/16	→	25 öre
1/32	→	10 öre

Övergången från riksdaler specie till riksdaler riksmünt (kronor) och öre år 1855.

koppar- / bronsmynt

skilling banco	skilling riksgäld	Rdl Rm	öre		
4	6	1/8		4	→
2	3	1/16	1/20	5 öre	→
1	1 ½	1/32		1	→
2/3	1	1/48	1/50	2 öre	→
1/3	1/2	1/96	1/100	1 öre	→
1/6	1/4	1/192	1/200	½ öre	→

Övergången från skilling banco till öre år 1855.

VÄRDEN OCH PRISER

Två olika principer för omräkning av värden

Det finns två helt olika principer för omräkning av värden och priser för dem som vill jämföra med nutid. Om man frågar sig hur mycket 1 riksdaler var värt år 1700 kan man nämligen få två helt olika svar. Skillnaden är 1 : 24, alltså 24 gångers skillnad.

- Enligt konsumentprisindex så motsvarade 1 riksdaler specie år 1700 ungefär 458 kronor år 2020.
- Enligt löneindex för manlig industriarbetare så motsvarade 1 riksdaler specie år 1700 ungefär 10958 kronor år 2020.

Den metod som jag alltid tillämpar utgår från varans kostnad gentemot en normal lön för utbildade arbetare. Det innebär att en arbetares inkomst per år måste räcka till nödvändigheter såsom mat, boende, kläder och mantalsskatt etc. För ganska många i samhället fram till 1800-talets mitt så motsvarade inkomsten just dessa utgifter. Då var skatterna fortfarande förhållande låga. När industrialismen slog igenom från 1860-talet ökade också inkomsten gentemot dessa utgifter, men samtidigt gjordes skatterna om och ökade successivt i takt med att marginalen gentemot nödvändigheter ökade. I skrivande stund (år 2021) går bara 47% av lönen till nödvändigheter av de slag som nämndes ovan, eller existensminimum som det också brukar kallas. Resten spenderar vi på annat.

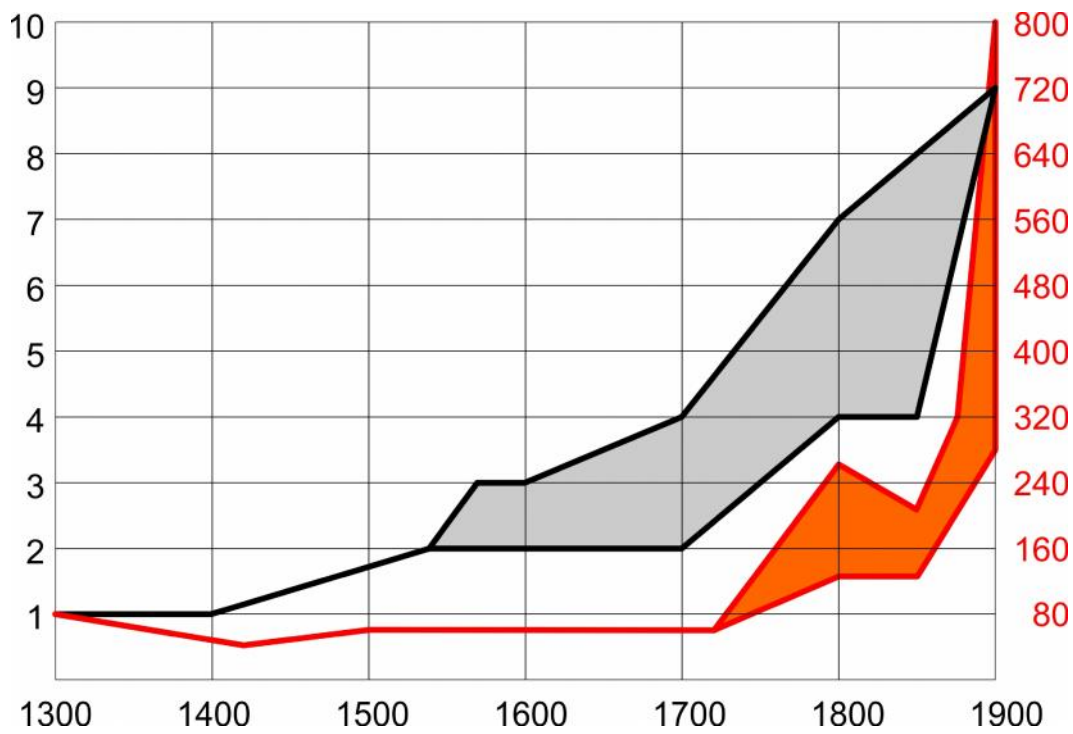
Detta innebär att löneindex ger en bättre förståelse för dåtidens ekonomiska situation, vilket leder till att 2 riksdaler specie kan jämföras med en nutida nettolön per månad för utbildade arbetare. Vid den tiden motsvarade 1 riksdaler specie drygt 2 daler SM, eller 64 öre SM. Således tjänade en utbildade arbetare runt 5 öre SM per arbetsdag (10-12 timmar, 6 dagar i veckan).

Ett försök att räkna om kostnader uttryckta i penningar till rent silver

Dagsverke avser ersättning utan tillägg av kost och logi eller kläder etc. Kostnaden har omräknats efter den dåvarande silverkursen (silvervikt : valutaenhet), så att mängden rent silver framträder, både i viktenheten "öre silver" (à 26,25 gram) och i gram rent silver.

Jämförelse mellan värdet på ett dagsverket och priset på en ko

Värdet på produkter och varor hölls sig någorlunda konstant, varför det kan vara av intresse att försöka göra några närmare jämförelser. Nedan har värdet på ett okvalificerat dagsverke (exkl. kost etc) jämförts med priset på en ko. Båda dessa kann variera ganska mycket, särskilt från 1600-talet. Extremvärden har dock utelämnats. I båda fallen har beloppet omräknats till gram rent silver. Grovt sett motsvarade 1 ko ungefär 25 dagsverken.

Värdet på ett okvalificerat dagsverke (svart) och priset på en ko (rött), omräknat till gram rent silver. Med normal variation, men utan extrema värden.

Dagsverken år 1200-1970

Dagsverke år 1200-1800

Dagsverke	årtal	kostnad	silverkurs	öre silver	gram
	1230	2 svea-penningar (1/12 öre)	4	0,02	0,6
	1270	3-4 penningar (1/8 - 1/6 öre)	4	0,03 - 0,04	1,1
	1320	4 penningar (1/6 öre)	5	0,03	0,9
	1370	2/3 öre	8	0,08	2,2
	1360-1500	1/2 - 1 öre	8	0,06 - 0,13	1,6
	1390	12 mark årslön = 0,26 öre	8	0,03	0,9
	1420	14-15 mark årslön = 0,37 öre	8	0,05	1,1
	1515-1530	1,5 - 2 öre	22	0,07 - 0,09	1,8 - 2,4
	1550	4 öre	35	0,11	3
	1570-1630	4-8 öre	32	0,13 - 0,25	3,3 - 6,6
	1640-1650	8-10 öre smt	48	0,17 - 0,21	4,4 - 5,5
	1660-1675	8-16 öre smt	52	0,15 - 0,31	4,0 - 8,1
piga	1725	16 öre smt	96	0,17	4,4
dräng	1800	13 skilling (13/48 RDR sp)	specie	0,27	7,1

Årslöner till Kronans tjänare år 1571 vid Väsby kungsgård

Tjänst / yrke	årslön
fogde	150 mark
underfogde	110 mark
skrivare	120 mark
underskrivare	20 mark
hovman (ryttare)	25 mark
knekt	18½ mark
malmdräng	14 mark
gårdsdräng	12 mark
gårdspigor	9 mark

Dagsverke, okvalificerat arbete 1665-1905 (-1970)

Tjänst / yrke	årtal	dagsverkeslön	silverkurs	gram
skeppare	1665, 1725	32 öre smt	64	13,1 öre
grovarbete	1670	12-16 öre smt	64	4,9 - 6,6
på bruk	1675	8 öre smt	64	3,3
gruva	1685	13-19 öre smt	64	5,3 - 7,8
huspiga	1725	14 öre smt	96	3,8
timmerman	1730	10 1/3 öre smt	96	2,8
dräng	1740	1,6 + kläder(+kost & logi?)		
piga	1740	0,8 + kläder(+kost & logi?)		
matros	1750	19 + kost		
smed	1755	10 2/3 öre smt	112	2,5
dräng	1765	8 öre smt	112	1,9
grovarbete	1770	22 öre smt	mer än 112	

dräng	1800	13	skilling specie	specie	7,1
<i>spinneriarbete</i>	1805	36	<i>skilling riksgälds</i>	1,5	13,1
dräng	1815	20	skilling banco	2,7	4,1
dräng	1820	12 1/3	skilling riksgälds	4,1	1,6
maskinist	1825	66 2/3	skilling riksgälds	4,1	8,9
dräng	1830	80	skilling riksgälds	4,1	10,7
<i>kvinnor i gruva</i>	1840	24	<i>skilling riksgälds</i>	4,1	3,2
lantarbete	1845, 1855	27	skilling riksgälds	4,1	3,6
man	1860	1:50	riksdr riksmünt	4,1	9,6
industri	1870,1875	1:50	riksdr riksmünt	4,1	9,6
trädgårdsarbete	1880	1:50	kr	4,4	8,9
lätmatros	1895	1:50	kr + kost & logi		
dräng	1910, 1915	2:79	kr	4,4	16,6
metallarbetare	1910	4:-	kr	4,4	23,9
<i>kvinnor i industrin</i>	1910	1:60	kr	4,4	9,5
<i>kvinnor</i>	1915	1:95	kr	4,4	11,6
man	1925	5:23	kr	4,4	31,2
<i>kvinnor</i>	1925	3:51	kr	4,4	20,9
industriarbetare, man	1935	5:38	kr	4,4	32,1
<i>industriarbetare, kvin.</i>	1935	3:95	kr	4,4	23,6
man	1940	7:35	kr	8,8	21,9
<i>kvinnor</i>	1940	5:31	kr	8,8	15,8
man	1945	8:70	kr	8,8	25,9
<i>kvinnor</i>	1945	6:51	kr	8,8	19,4
man	1950	18:08	kr	8,8	53,9
<i>kvinnor</i>	1950	15:29	kr	8,8	45,6
man	1960	19:50	kr	8,8	58,2
<i>kvinnor</i>	1960	15:90	kr	8,8	47,4
värnpliktig	1965	4:-	kr	8,8	11,9
industriarbetare	1970	50-60:-	kr	<i>inget silver i mynten</i>	
dräng	1890	173:-	om året + kost & logi för	404:-	
<i>piga</i>	1885	84:-	om året + kost & logi för	225:-	
<i>piga</i>	1905	161:-	om året + kost & logi för	347:-	

Fastställda årslöner för tjänstefolk i Kopparbergs lön år 1687

Endast södra Dalarna samt Gagnef. Daterat 21 okt 1687.

dräng som kan rosta och brukas i hyttan	100 daler KM
dräng som kan slöjda och göra redskap samt bruka åker	80 daler KM
fullväxt dräng	25 daler
halvväxt dräng	20 daler KM + slitkläder
ung gosse (barn) samt vallgosse	slitkläder + nödortföda mat
piga som kan koka, brygga, baka och tvätta	40 daler KM (men inga slitkläder)
piga som stillar boskapen	30 daler KM
ung flicka (barn) samt vallflicka	slitkläder + mat

Värdet på kläderna

slitkläder, per år för en dräng	12 daler 6 öre
slitkläder, per år för en piga	7 daler
slitkläder, per år för en ung flicka	3 daler

Generell dagslön för okvalificerat arbete 1831-1900

Omräknat till öre

(1 riksdaler specie = 400 öre = 4 riksdaler riksmünt = 2 2/3 riksdaler banco)

1831-1850: 75 öre

1855-1870: 100-110 öre

1880-1895: 125-150 öre

1900: 200 öre

Varor år 1200-1975

Varor år 1200-1500

Varor	årtal	kostnad	silverkurs	öre silver	
häst, för arbete	1250	16-32 öre	4	4-8 öre	
	1270,1320	16-32öre	4	4-8	
	1290	<i>rent silver</i>		4	
	1350	160 öre	5	32	
	1360	136 öre	8	17	
	1380	128 öre (hingst)	8	16	
	1400	56 öre	8	7	
	1440	48 öre	8	6	
	1460	64 öre	8	8	
	oxe	1230	<i>rent silver</i>		6
1280		24 öre	4		
1290		<i>rent silver</i>		4	
1400		24-32 öre	8	3-4	
1420		16 öre	8	2	
ko	1280,1310	12 öre	4	3	
	1350,1360	12 öre	8	1,5	
	1390	8 öre	8	1	
	1450,1470	16 öre	4	2	
får	1250	2 öre	4	0,5	
	1340,1350	1 - 1 1/3 öre	5	0,2 - 0,3	
	1410	2-3 öre	8	0,3 - 0,4	
	1420	4 öre	8	0,5	
	1460	2 öre	8	0,3	
svin	1410	12 öre	8	1,5	
gås	1410	2/3 öre	8	0,08	
	1450,1470	0,5 öre	8	0,06	
höna	1380	3 öre (!?)			
	1450	1/8 öre	8	0,02	
smör, 1 lispund	1230,1250	<i>rent silver</i>		3-4	
	1268-1370	2 1/4 öre	4	0,6	
	1300,1330	5 öre	5	1	
	1370	4,8 öre	8	0,6	
	1380	2 1/4 öre	8	0,3	
	1390	2,4 öre	8	0,3	
	1410	3-4 öre	8	0,4 - 0,5	
	1420	2 öre	8	0,3	
	1430	3 öre	8	0,4	
	1460	3 2/3 öre	8	0,5	
	ost (okänd storlek)	1460	2 öre	8	0,3
	ost, 1 lispund	1480	2 1/3 öre	11	0,2
fläsk, 1 lispund	1340,1350	5 öre	5	1	
	1460	3-6 öre	8	0,4 - 0,8	
salt kött, 1 tunna	1360	20 öre	8	2,5	
råg, 1 tunna	1200,1230	1 öre	4	0,25	
	1280	1 öre	4	0,25	
	1360	4 öre	8	0,5	
	1440	8 öre	8	1	
korn, 1 tunna	1460	3 1/4 öre	8	0,4	
	1470	1 3/4 öre	8	0,2	
	1480,1485	3,6 öre	11	0,3	
	1490	3,5 öre	10	0,4	

	1490	4 3/4 öre	10	0,5	
	1495	7 öre	10	0,7	
	1500	4 1/4	12	0,4	
spannmål, 1spann	1350	1,5 öre (96 sp=18 mark=1 årslön)	5	0,3	
(korn)	1430	1 1/3 öre	8	0,17	
sill, 1 tunna	1250	24 öre	4	6	
	1350	12 öre	5	2,4	
	1460	33 2/3 öre	8	4,2	
	1500	80 öre	12	6,7	
fisk, 1 lispund	1480	1 öre	11	0,09	
gäddor, 1 lispund	1485	8 öre	11	0,7	
lax saltad, 1 tunna	1470	28 öre	8	3,5	
ål, 1 lispund	1490	2 öre	10	0,2	
öl, 1 tunna	1350	12 öre	5	2,4	
	1400	4-10 öre	8	0,5 - 1,3	
	1450	5 öre	8	0,6	
	1470	10 öre	8	1,3	
	1485	8 öre	11	0,7	
tyskt öl, 1 tunna	1360	24-37 öre	8	3 - 4,6	
mjöd, 1 tunna	1370	40 öre	8	5	
	1500	36 öre	12	3	
humle, 1 lispund	1400	1 2/3 öre	8	0,21	
salt, 1 lispund	1360,1370	2 öre	8	0,25	
salt, 1 tunna	1364	30 öre	8	3,75	
	1410	24 öre	8	3	
	1500	10 öre	12	0,8	
vadmal, 1 aln	1250	1/12 öre	4	0,02	
	1280	1/6 öre	5	0,03	
	1347	2/3 öre	5	0,13	
skor, 1 par	1350	1 öre	5	0,20	
	1450	3 öre	8	0,4	
vax, 1 lispund	1460,1470	24-32 öre	8	3 - 4	
	1500	24-32 öre	12	2 - 2,7	
trä, lösen	1240-1290	rent silver/guld		16 öre (2 öre guld)	
12 bräder	1540	12 öre	22	0,55 öre	
yxa	1440	2 öre	8	0,25	
spade	1485	5 öre	11	0,5	
järn, råämne	1340	1 öre per lispund (=24 osmundar)	5	0,20	
järn, 1 lispund	1339	1,3 öre	5	0,26	
	1364	2,4 öre	8	0,3	
	1425	1,2 öre	8	0,15	
	1500	1 öre	12	0,09	
järngryta	1480	14 öre per lispund	11	1,3	
spik, 1000 st	1470	10 öre	8	1,3	
koppar, 1 skeppund	1300,1310		64 öre (=3,2 öre per lispund)	5	
	12,8 (0,64 per lispund)				
	1333	80 öre	5	16	
	1380,1390	144 öre	8	18	
	1500	160 öre	12	13,3	
kopparkittel	1490	10 öre	10	1	
kittel	1500	32 öre	12	2,7	

Värden på varor under 1550-1576

Värden på varor i Värmland 1550 och 1575

Källa: Landskapshandlingar, Värmlands län.

Några priser i Värmland år 1550

1 skålpund smör	16 öre	= 38 öre / kg
1 skålpund ost	12 öre	= 28 öre / kg
12 brädor	4 öre	
1 lass ved	2 öre	
1 dagsverke	2 öre	
1 höna	18 penningar (eller ¾ öre)	
20 ägg	18 penningar (eller ¾ öre)	

Några priser i Värmland år 1575-1576

1 bäverskinn	1,3 mark
1 mårdskinn	2 mark
1 rävsinn	2 mark
1 björnsinn	4 mark
1 älghud	6 mark
1 vargskinn	6,7 mark
1 loskinn	8 mark

Värden vid försäljning, 1560-tal

Källa: Landskapshandlingar, Skaraborgs län och slutet av 1560-talet.

Priset på spannmål sattes varje år, eftersom det var beroende av skördens storlek.

<u>Vara</u>	<u>Värde (penningar)</u>	<u>Mängd</u>	<u>Anmärkning</u>
häst	30 mark	styck	
oxe	12 mark	styck	
fodernöt	12 mark	styck	
får	1 ½ mark	styck	
gås	¼ eller ½ mark	styck	2 eller 4 öre styck
höns	1 ½ öre	styck	
honung	4 mark	1 lb	skålpund eller markpund
smör	4-5 mark	1 lb	"
ost	3-4 mark	1 lb	"
ägg	2 penningar	styck	
12 ägg	1 öre	12 stycken	
hampa	2 öre	1 mark	
humle	3 mark	lb(?)	år 1566
öl	16 mark	fat	
salt	5 öre	1 lb	
timmerstock	2 öre	styck	
ved	2 öre	1 lass	
dagsverke	2-4 öre	1 dag	kost etc ingår inte
grått engelskt kläde	8 mark	aln	
järn	15 mark per fat (=4 hundra = 480 osmund à 1/24 lispund = 170 kg → 1,4 kg för 1 öre)		
råg, malt, rågmjöl	5 mark	1 spann	år 1566
havre	2 ½ mark	1 spann	år 1566
malt	4 mark	1 tunna	år 1568

bröd	4 öre	1 lb (lispund)	år 1568
humle	10 mark	1 lb	år 1568
kött och fläsk	2 mark	1 lb	år 1568

Värden vid byteshandel, 1560-tal

Källa: Landskapshandlingar, Skaraborgs län och slutet av 1560-talet.

Dessa byten har skett i verkligheten och utförts av kronofogden, varför kursen inte alltid följer det förväntade.

1 korn	= 1 malt	
1 malt	= 2 havre	
1 gryn	= 1 ½ malt	
1 bröd	= 3 havre	räknat i volym
1 spann havre	= 12 mark kött	
2 spann havre	= 3 gäss	
1 lb humle	= 2 tunnor bröd	
1 lb humle	= 2 lb smör och ost	
1 tunna öl	= 1 spann malt	
1 tunna öl	= 6 spann havre	borde bli 2 spann havre
1 lb smör och ost	= 1 spann malt	
1 lb smör och ost	= 2 lass hö	
1 lb kött	= 1 lb bröd	
1 mark kött & fläsk	= 4 ägg	
1 oxe	= 14 får	
1 får	= 1 lb kött (och fläsk)	
1 får	= 1 lb bröd	
1 får	= 3 mark talg	
1 gås	= 2 2/3 fjärding havre	3 gäss = 8 spann havre
1 höna	= 1 1/5 mark kött	
1 lb salt	= 1 lb kött	normalt var kött 3 ggr dyrare än salt
1 lb talg	= 1 lb ljus	
1 oxhud	= 2 tunnor bröd	
1 hud	= 3 lb kött och fläsk	
4 fårskind	= 1 lb bröd	
1 kohud	= 5 fårskind	

En kassabok och redovisning av främst utgifter 1563-1565

Register på the peninger som Här karll Gera haffuer antuardhet
(=överlämnat) migh tyke larißon till vtgiff Anno 63 . 64 . 65

Denna kassabok på ungefär 150 sidor har i första hand dokumenterat de utgifter som adelsmannen Karl Holgersson Gera hade under sina sista år i livet när han färdades genom bl.a. Östergötland, Småland och Västergötland tillsammans med Tyke Larsson som förde kassabok samt emellanåt ihop med ytterligare ett flertal personer. Nedan visas ett urval varianter av utgifter, men dubletter är inte medtagna, alltså inte sådana kostnader som är exakt identiska med andra utgifter.

Mat, öl och övernattning 1-4 öre för ensam person, 1½-2 öre per person vid sällskap

5 pers	9 öre
5 pers	8 öre
3 pers	3 öre
2 pers	3 öre
1 pers	4 öre
1 pers	4 öre
1 pers	2½ öre
1 pers	2 öre
1 pers	1 öre
1 pers 3 dagar	4 öre

2 personers utgifter

badstuga för 2 personer	2 öre
förtäring en dag, 2 personer	2 öre
ljus för en kväll och natt	2 öre

Boskap

1 brun häst	110 mark (880 öre)
1 vit klövje-häst	14 mark (112 öre)
1 svart klövje-häst	12 mark (96 öre)
1 får	12 öre
1 lamm	4 öre
1 höna	1 öre

Spannmål, kost

4 skäppor malt	16 öre
1 tunna malt	56 öre (7 mark)
3 kannor öl	3 öre
3 kannor vin	144 öre (18 mark)
½ lb smör	12 öre
¼ skäppa salt	4 öre
1 lb ål	16 öre
1 lb bröd	8 öre
1 torr lax	20 öre
1 lb speke lax	18 öre
1 färsk gädda	20 öre
1 färsk gädda	6 öre
1 lod peppar	3 öre
½ scholp:d (skålpund) peppar	40 öre
½ scholp:d (skålpund) ingefära	40 öre
2 lod saffran	48 öre

<u>Tyg</u>	<u>2-6 öre / aln</u>
58 alnar vadmal à 4 öre	29 mark (232 öre)
300 alnar ryss-vadmal à 3 öre	115 mark (920 öre)
4 alnar vadmal à 2 öre	8 öre
12 alnar västgötskt lärft à 6 öre	71 öre
8 alnar grant lärft à 6 öre	48 öre
8½ alnar lärft à 6 öre	51 öre
15 alnar västgötskt lärft à 5 öre	55 öre
15 alnar lärft à 5 öre	55 öre
20 alnar lärft à 4½ öre	90 öre
6 alnar lärft à 3½ öre	21 öre
4 alnar ryss-lärft à 3 öre	12 öre
2 alnar lärft à 3 öre	6 öre
8 alnar lärft à 2 öre	16 öre
19 alnar grovt lärft à 2 öre	38 öre

Kläder

1 hatt till adelsman	32 öre
1 hatt	24 öre
1 hatt	20 öre
1 jacka & 1 skjorta	32 öre
1 tröja	48 öre (6 mark)
1 skjorta	16 öre
1 par byxor & 1 skjorta	32 öre
9½ alnar vit vadmal till ullskjorta & byxor	16 öre
1 par byxor	36 öre
1 par byxor	16 öre
4 alnar svart vadmal till ett par byxor	8 öre
1 par hosor (till adelman)	64 öre (8 mark)
3 par hosor & 1 svart damask kjortel	8 öre
1 par stövlar	20 öre
1 par stövlar & 1 par skor	16 öre
1 par "lappa skor"	12 öre
1 par skor	12 öre
1 par skor	10 öre
1 par skor	8 öre
1 par vita vantar	10 öre
1 par vita sockar	6 öre
Tråd till kläder	1 öre
Tvätt av linkläder (1 person)	4 öre
Tvätt av linkläder (1 person)	2 öre

Diverse

1 psalmbok	10 öre
1 almanacka	6 öre
½ bok papper	8 öre
4 ark papper	4 öre
3 böcker papper	48 öre
6 böcker papper	56 öre
1½ bok papper	16 öre
4 ark papper	4 öre
4 "deker bockahudar"	30 mark (240 öre)
5 lb hampa à 3 mark	120 öre
3 lb lin	72 öre (9 mark)
1 långt skytterör (gevär)	80 öre
samt till smeden som gjorde röret	96 öre
1 rörstock samt krut	16 öre

1 svartbössa (av järn)	12 öre
1½ lb krut	24 öre
1 sabel	64 öre
1 balja (skida) till ett svärd	12 öre
1 doppsko till svärdsskidan	4 öre
1 kanna, 5 små stop, 2 fat, 5 skålar	12 öre
1 klövsadel	4 öre
1 gångsko (till häst?)	6 öre
1 gångsko "till min herris fox"	10 öre
4 "gånnger brodsöm"	4 öre

Tjänster

1 klippning av bardskärare	2 öre
2 "pigor som wore i badstuffua med min herre i Calmare"	12 öre
Djäknarna som sjöng diskant för min herre i Vadstena	16 öre
1 adelsmans begravning	140 mark (1120 öre)
1 gravsten som ska huggas	64 öre (8 mark)

Foder till hästar 1-2½ öre per häst och natt

hö och korn till 3 hästar, två nätter	8 öre
hö och korn till 2 hästar, två nätter	8 öre
hö och korn till 2 hästar, två dagar	6 öre
hö och korn till 3 hästar, en natt	8 öre
hö och korn till 3 hästar, en natt	6 öre
hö och korn till 3 hästar, en natt	5 öre
hö och korn till 2 hästar, en natt	5 öre
hö och korn till 2 hästar, en natt	4 öre
hö och korn till 2 hästar, en natt	1 öre

Skicka ett brev med en knekt

Strödda exempel, men de orterna som valts har angivits inom parentes när det finns fler att välja mellan. Säkerligen är vissa av dem fel.

Traryd i Sunnerbo - Södra Vedbo	8 öre	
Åby i Sunnerbo - Västra Härad	6 öre	
Ulvsbäck - Kalmar	32 öre	220 km (Ulvsbäck i Markaryd)
Ulvsbäck - Kronoberg	8 öre	115 km (Ulvsbäck i Markaryd)
Lundby - Jönköping	4 öre	100 km (Södra Lundby)
Kånna - Halmstad	32 öre	70 km

Antal skjutshästar samt sträcka (strödda exempel)

Försöket att lokalisera platserna är mycket svårt ibland, men det ger en uppskattning att för 1 öre fick de en skjutshäst för en sträcka på 11-25 km, men för enstaka fall fick de 37-43 km.

Osäkar uppgifter är färgade med rött.

7 st Örminge - Ånestad	14 öre	33 km (17)	(Örminge, Linköping; Ånestad, Norrköping)
6 st Ånestad - Olstorp	9 öre		(Ånestad, Norrköping)
6 st Olstorp - Valsberg	15 öre		(Valsberg, Jönåker)
6 st Valsberg - Åby	12 öre	34 km (17)	(Valsberg, Jönåker)
6 st Åby - Uppgränna	18 öre	120 km (40)	(Åby, Norrköping)
4 st Uppgränna - Skärstad	8 öre	22 km (11)	
6 st Skärstad - Jönköping	12 öre	21 km (11)	
2 st Mölna - Värnamo	4 öre	33 km (17)	(Mölnarp, Skillingaryd)
4 st Ebbarp - Tranemo	8 öre	17 km (9)	(Ebbarp, Svenljunga)
4 st Tranemo - Kinna i Mark	8 öre	49 km (25)	
1 st Tranemo - Illerås	1½ öre	18 km (12)	

1 st Illerås - Älmestad	2 öre	61 km (31)	
7 st Ellinge i Sunnerbo - Hellerne	4 öre		
3 st Bredaryd - Vittaryd	6 öre	25 km (13)	(Bredaryd sn)
2 st Värnamo - Torp	1½ öre	4 km (5)	(Torp, Värnamo)
2 st Torp - Byarums socken	4 öre	36 km (18)	(Torp, Värnamo)
2 st Smedstorp - Jönköping	4 öre	52 km (26)	(Smedstorp, Aneby)
1 st Jönköping - Gullåker	6 öre	94 km (16)	(Gullåker, Kvänum)
1 st Åby - Bosgården	2 öre		
2 st Olstorp - Ånestad	3 öre		
2 st Ånestad - Staby	2 öre	36 km (36)	(Staby, Linköping)
3 st Valsberg - Åby	6 öre		(Åby, Norrköping)
2 st Åby - Uppgränna	6 öre	126 km (42)	(Åby, Norrköping)
2 st Nyköping - Svarbro	4 öre	56 km (28)	(Svartbro, Södertälje)
2 st Sättersta - Trosa	4 öre	19 km (10)	
3 st Trosa - Säby	6 öre	16 km (8)	(Säby, Gnesta)
2 st Säby - Åby	5 öre	75 km (30)	(Säby, Gnesta; Åby, Norrköping)
2 st Åby - Brännkyrka	6 öre	134 km (45)	(Åby, Norrköping)
1 st Brännkyrka - Stockholm	1½ öre	7 km (5)	

Värden på varor år 1595-1654, enligt domböcker

Källa: Skaraborgs län och Värmland.

Alla värden är tyvärr inte angivna i kopparmynt eller i silvermynt, vilket bara berör tiden efter 1620-talet. [Gårdar är färgade med blått.](#)

1595

1 oxe	5 1/3 daler
1 häst	8 daler
1/4 gård	16 daler (3 oxar), 8 tunnor korn, 7 lod silver, 11 daler
1/3 av gården Anfastorp	8 daler (1 häst), 2 gilla oxar, 36 lod silver, 1 sked om 4 lod
1/2 av samma Anfastorp	1 silverbälte om 12 lödiga daler (10,1 kg silver), 1 ko

1610

1 oxe	6 daler
2/3 gård i Hornborga by	90 daler (360 mark)
1/3 gård i Hornborga by	50 daler (200 mark)
1/2 gården Räckla	200 mark (50 daler)
2/5 av 1/2 Räckla	28 mark + 12 daler (2 oxar)
1/2 Pickegården	32 daler (i mark, silver, koppar och boskap)
1/3 Pickegården	22 daler 2 1/2 mark samt 9 mark för "skaffta och skiöta" = 57 daler 4 öre

1634-1637

8 lod silver	8 daler kopparmynt när det förpantades, men annars 10 dlr km	
1 ko	4 1/2 daler KM	1635
1 häst	24 daler KM	1637
1 mark ost	4 öre	1634
1 lispund smör	9 mark KM	1637
1 brun kjortel	5 daler SM	1636
1 kappa	5 daler SM	1636
1 rött kläde skjorta	7 mark SM	1636
1 kvinnfolks tröja	3 mark SM	1636
1 par skor	1 1/2 mark SM	1636
1 aln blått kläde	2 mark SM	1636
1 par strumpor (av ull?)	1 1/4 mark SM	1636
1 par linstrumpor	1/2 mark SM	1636
1 mössa	1 mark SM	1636
1 par handskar med vantar	1 mark SM	1636
10 par silvermärlor och hakar	6 mark SM	1636
1 särk	2 1/2 mark SM	1636
1 huvudkläde	1 mark SM	1636
1 lärftlakan	4 mark SM	1636
1 bordsduk	6 mark SM	1636
1 skjorta	4 mark SM	1636
1 blått förkläde	5 mark SM	1636
lister och strumpeband	1 1/2 mark SM	1636
1 skjorta	1 riksdaler	1637
1 par strumpor	1/4 riksdaler	1637
1 par vantar	2 mark	1637
läuft	1/6 riksdaler per aln	1637
blågarn	1/12 riksdaler per aln	1637
blågarn	1/20 riksdaler per aln	1637
vadmal	1/10 riksdaler per aln	1637

1639

1 barkad hud	5 daler	
1 barkat kalvskinn	12 öre	
fårskinnsfäll	7 mark KM	
1 yxa	2 mark KM	
3 ullsaxar	16 öre	
1 flasktratt	12 öre	
1 rasp	12 öre	
1 fil	24 öre	
1½ lb fläsk	4 ½ daler	
1 gåsfläsk	8 öre	
1 ostar	2 mark	
gammal ost om 9 mark	½ riksdaler	
1 lb smör	1 riksdaler	
grant bröd 1 lis lb*	1 dlr KM	*(lispund?)
1 skäppa mjöl	1 dlr KM	
3 silvernålar	7 mark	
1 silverknapp	8 öre	
1 aln blågarn	6 öre	
1 grå hatt	1 dlr	
1 par handskar och vantar	24 öre	
3 handskar av lingarn	12 öre	
1 ny klädeskappa om 5 alnar	2 riksdaler per aln	
1 klädeskappa om 3 alnar	1½ riksdaler per aln	
förkläde	5 dlr KM	
silverknappar, 5 lod	7 mark KM per lod	
förgyllda spännen, 1 lod	1 riksdaler	
snöre på kappan	3 dlr KM	
lärift	3 mark KM per aln	
kjortel brun om 4 aln	2 riksdaler per aln	
överliv sammet	3 riksdaler	
förkläde av rack	14 mark KM	
ullstrumpor med strumpeband	1 dlr KM	
blå firlods undertröja	1 riksdaler	
hustru-kläder 3 stycken	1 riksdaler	
1 par förgyllda spännen	1 riksdaler	
lärift lakan om 7 alnar	3 mrk KM per aln	
rock bråttsväv 28 alnar	1 mark KM per aln	

1640-1649

1 sto	4 riksdaler	
1 rustningshäst	16 riksdaler	
1 klövsadel	1½ daler	
1 betsel	1 riksdaler	
1 röd ko	10 daler (KM?)	
1 oxe	5 riksdaler	
1 ko	3 riksdaler	
1 får	½ riksdaler	
1 tunna råg	4 daler 16 öre SM	(1640-1641)
1 tunna råg	3 daler 24 öre SM	(1646-1648)
1 skäppa korn	32 öre	
1 skäppa blandkorn	12 öre (SM? borde ändå vara det dubbla)	
1 aln vadmal	12 öre	
1 aln rött kläde	1 riksdaler	
1 aln svart kläde	1 riksdaler	

1 aln lärft	1/6 riksdaler
1 sliten kappa	2 riksdaler
1 kvinnfolkskappa	3 riksdaler
1½ särk	1 daler KM
1 skjorta	½ - 1 riksdaler
1 par sämskade läderbyxor	1 daler 16 öre
1 engelsk kjortel	9-12 daler
1 engelsk kjortell, sliten	3 riksdaler
1 vadmals skjorta	40 öre KM
1 förkläde	8 öre
1 förkläde, gammalt	4 öre
1 par ullstrumpor	12 öre
1 par strumpeband	2 öre vitt mynt (silvermynt)
1 par handskar med vantar	12 öre
1 par handskar, små	2 öre
1 par handskar, fodrade	24 öre KM
1 par vantar med dubbel stickning	8 öre
1 hatt	10 mark
lärft	24 öre (per aln eller för 4 aln?)
kläde	½ riksdaler per aln
fyrtråd	3 mark KM per aln
ull från 1 får	8 öre KM
1 liten kittel	5 dlr
1 järngryta	3 dlr
1 lass ved	8 öre KM
1 kanna öl (2,6 liter)	10 öre
<u>1650-1654</u>	
1 häst	5-6 riksdaler
1 sto	1½ - 2 riksdaler
1 oxe	6-7 riksdaler (även 4 riksdaler)
1 ko	3 riksdaler
1 stut	4 riksdaler
1 bagge	19 öre SM
1 get	19-24 öre SM
1 får	19 -24 öre SM
1 får och 1 lamm	28 öre
1 gås	8 öre
1 hund	2 daler SM
1 skäppa råg	½ riksdaler
1 skäppa rågmjöl	1 daler
5 skäppor korn	1½ riksdaler
1 tunna råg / korn	4 daler SM
1 tunna råg	2 daler 8 öre SM (1654-1660)
1 tunna havre	2 daler SM
1 lispund fläsk / smör	2 daler SM
1 kanna vin	24 öre SM
1 kjortel	1½ riksdaler
1 skjorta	1 mark SM
1 vadmals jacka ny	½ riksdaler
1 par handskar	3 öre SM
1 ullskjorta blå	1 riksdaler
1 ullskjorta blå	2 mark SM
1 par skinnbyxor	½ riksdaler

1 par fingerhandskar	4½ öre
1 par vantar	3 öre
1 peruk	19 daler 18 öre SM
1 skinn	1 daler SM
vadmal	4 öre per aln
blågarn	2 öre per aln
lärf	5 öre per aln
10 alnar lärf	1 riksdaler
1 lie	8-16 öre SM
1 lass hö	16 öre KM / 24 öre SM
4 hästskor	8 öre SM
1 tunna tjära	2 daler SM

Värden på varor år 1670-1710, enligt domböcker

1670-talets början

1 normalstor gård 100-130 daler SM

1689

1 stavrum ved 1 öre SM

1690

(Sunnerbo härad, 28 febr 1690, nr 169. Odensjö sn)

1 stuga 8 daler silvermynt

1 litet hus med förstuga 6 daler silvermynt

<u>Varor</u>	<u>1709</u>	<u>daler : öre KM</u>	<u>1710</u>	<u>daler : öre KM</u>
1 lass ved		20		18
1 aln vadmal		28		30
1 aln blågarn		8		9
1 par skor	1	28	1	28
1 tunna råg	18		30	
1 tunna korn	15		24	
1 mark humle		12		8
1 lispund kött	4	16	4	16
1 lispund fläsk	5		5	8
1 lispund smör	7	16	7	16
1 lispund salt	1	16	2	
1 tunna strömming	24		24	
1 lispund lax	6		6	16
1 lispund sill	5		5	
1 tunna ärter mätarmåhl	32		36	
1 kanna mjölk		8		8

Källa: Dalarna. För 1709-1710: Svea Hovrätt - Advokatfiskalen Kopparbergs län (W) EXId:321 (1710-1716) Bild 230

TAXA vid passage av stadstullarna, enligt 1650 års riksdagsbeslut

Den som införde något till försäljning i städerna var tvungen att betala en skatt, som kallades lilla tullen, innan de släpptes in.

	Silvermynt		
	<u>daler</u>	<u>öre</u>	<u>penningar</u>
1 gödd ox	-	17	-
1 annan ox	-	14	-
1 ko	-	8	-
1 stut eller kviga	-	6	-
1 kalv	-	3	-
5 får	-	8	-
4 dito	-	6	-

Spannmålspriser, 1600-talet

Priser i Stockholm.

1621-1640

1 tunna spannmål 2,5 - 3 daler SM, vid missväxtår upp mot 6 daler SM

1680-1700

1 tunna spannmål 7-9 daler KM, vid missväxtår upp mot 20 daler SM

Värden på varor år 1665-1855

Varor år 1665-1735

			silverkurs	öre silver
Prisökningen liksom inflationen är ganska exakt 50% under perioden 1665-1735.				
korn, 1 tunna	1665-1699	2-5 ett medel på 3 daler SM	64	1,5 öre silver
	1700-1719	2-8 ett medel på 4		
	1720-1735	3-7 ett medel på 4 1/2	96	1,5 öre silver
smör, 1 lispund	1665-1699	medel på 1,8 daler SM	64	0,9 öre silver
	1700-1719	medel på 2,4		
	1720-1735	medel på 3,1	96	1,0 öre silver
fläsk, 1 lispund	1665-1699	medel på 1,65 daler SM	64	0,8 öre silver
	1700-1719	medel på 1,9		
	1720-1735	medel på 2,4	96	0,8 öre silver
oxe	1665-1699	medel på 9,9 daler SM	64	5,0 öre silver
	1700-1719	medel på 12,4		
	1720-1735	medel på 16,6	96	5,5 öre silver
koppar, 1 lispund	1677	3,1 riksdaler		3,1 öre silver
järn, 1 lispund	1665-1699	15 öre SM	64	0,23 öre silver
salt, 1 tunna	1665-1685	128 öre SM	64	2 öre silver
	1720-1735	192 öre SM	96	2 öre silver

Varor år 1777-1855 samt senare

			silverkurs	öre silver
råg, 1 tunna	1780	3 riksdaler specie	1,02	2,9
	1790	3 1/4 riksdaler specie	1,02	3,2
	1800	5 riksdaler specie	1,02	4,9
	1830	2 1/8 riksdaler specie	1,02	2,1
	1835	2 1/2 riksdaler specie	1,02	2,5
	1845	3 riksdaler specie	1,02	2,9
	1855	3 3/4 riksdaler specie	1,02	3,7
	1860	15 riksdaler riksmünt	4,1	3,7
	1875	15 kr	4,4	3,4
	1895	11:25 kr	4,4	2,6
	1910	15 kr	4,4	3,4
	1930	21:20 kr	4,4	4,8
	1950	57:- kr	8,8	6,5
	smör, 1 lispund	1835	1 7/8 riksdaler specie	1,02
1895		12:75 kr	4,4	2,9
1905		16:30	4,4	3,7
1910		17:43	4,4	4,0
1915		23:38	4,4	5,3
1920		55:85	4,4	12,7
1925		33:-	4,4	7,5
1930		25:42	4,4	5,8
1935		23:38	4,4	5,3
1950		56:53	8,8	6,4
1970		76:50		<i>inget silver i mynten</i>
1975	93:50		<i>inget silver i mynten</i>	
ko	1825	7 1/2 riksdaler specie	1,02	7,4
	1850	10 riksdaler specie	1,02	9,8
	1870	50-90 riksdaler riksmünt	4,1	12,2 - 22
	1890	95:-	4,4	21,6
	1940	250:-	8,8	28,4

Kol och bräder 1656-1747

1656 2 daler KM per stig kol,
ibland ner till 1 rundstycke per tunna kol

1747 3 daler KM per stig kol,
ibland upp till 9 daler KM

omkring 1674

Karl XI:s stadga 1647 och 1664 att förbjuda sågtimmers huggande på allmänningarna
1674 tilläts viss mängd: 12 tolfter för helt hemman och 6 tolfter för halvt hemman.

1 tolt furubräder

à 6 alnar, 1 fot i gluggen	4 daler 8 öre SM
à 5 alnar, 9 tum i gluggen	2 daler 16 öre SM

1 tolt granbräder

à 6 alnar, 1 fot i gluggen	3 daler SM
à 5 alnar, 9 tum i gluggen	2 daler 16 öre SM

1671 i Värmland

Grums härad 1 tolt bräder = 16 öre SM

Jösse härad 1 tolt bräder = 27 daler KM

Generell prisökning 1830-1905

Prisökningen för spannmål, smör och kött var under perioden 1830-1905 ungefär 300%. För dagsverke inom jordbruket var löneökningen också 300% under samma period. Det innebar att det i praktiken inte förekom någon skillnad mellan 1830 och 1905, eftersom lika stor andel av lönen gick till kost, logi och kläder.

Bomullstypernas priser

Från tiden runt 1818 fick en uppgift att bomullstyg hade kostat 1 riksdaler per aln en generation tidigare, det vill säga ungefär 12 dagsverken, men att priset sjönk så pass mycket att man fick 3-4 alnar för ett enda dagsverke vid denna tid.

Rodd

Att bli rodd över sundet mellan Sicklasjön och Järlasjön kostade 4 skilling (banco) i mitten av 1800-talet.

Att bli rodd från Gamla stan i Stockholm till Stora Essingen kostade 28 skilling (banco) i mitten av 1800-talet.

Gästgiverier, priser

- **Vårdhusens priser enligt Orsa tingslag 1795:**

1 måltid husmanskost	6 skilling
1 kanna öl	3 skilling
1 kanna svagdricka	1 skilling
1 dito franskt vin	40 skilling
1 nattkvarter	4 skilling
1 ljus	1 skilling
1 brasa ved	½ skilling
1 lispund(?) hö	4 skilling
1 kärve halm	4 skilling
1 kagge havre	5 skilling
1 kagge korn	7 skilling

- **Priser på Mönsterås värdhus 1850:**

Tre rätters middag	30 skilling
Husmanskostmåltid	24 skilling
1 sup brännvin	2 skilling
1 kanna öl	12 skilling
Ärtsoppa	1 skilling
1 bit mjukt rågbröd	3 skilling
Rum för natten	18 skilling (extra avgift för eldning på vintern)
1 brasa björkved	6 skilling (halva priset för tall- och granved)
Nattlogi för betjänt	8 skilling

Värden på varor år 1686

(Enligt Riksdagens beslut om licenttaxan, den 12 febr 1686)

Kläder

Holländskt kläde, fint	200	riksdaler	för 100 alnar
Holländskt kläde, gement	120		
Engelskt kläde, fint	200		
Engelskt kläde, gement	130		
Nordiskt kläde, fint	80		
Nordiskt kläde, gement	60		
Danziger kläde	25		
Holländskt lärft, fint	100		
Holländskt lärft, gement	66 $\frac{2}{3}$		
Holländskt lärft, grovt	40		

Mans- och kvinnfolks ylletröjor	30		1 dussin
dito för barn	10		
något större än för barn	20		
Ullstrumpor	8		

Specerier

Socket, raffinerat	11		100 skålpund (42,5 kg)
Socket, vitt candit	25		
Socket, brunt candit	15		
Peppar	12		
Ingefära	5		
Mandel	8		
Fikon	4		
Anis	6		
Ris	5		
Kanel / Kardemumma / Muskot	150		
Saffran	550		
Honung	10		1 tunna (c:a 147 liter)

Drogeri

Tobak, Virginia, fint	12		8 skålpund (à 0,425 kg)
Tobak, Virginia, gement	1		
Senapsblad	5 $\frac{1}{3}$		
Lavendel blommor	4		
Hampaolja	12		1 åhm
Enebärsolja	10		100 skålpund
Terpentinolja	9		
Papper, real	7		2 ris (à 20 böcker à 24 ark = 960 ark)
Papper, stort median	10		
Papper, smått median	6		
Papper, stort postpapper	8		
Papper, fint skrivpapper	4		
Papper, medelmåttigt skrivpapper	3		
Papper, gement skrivpapper	2 $\frac{1}{2}$		
Papper, brunt packpapper	3		
Papper, grått packpapper	5		

Gårdar, värdöror och gårdar under medeltiden

Försäljningspriser år 1280-1370

			silverkurs	öre silver
Öresland	1280-1370	152 öre (genomsnitt)	5 (-8)	30,4 öre i silver
Markland	1278-1368	1273 öre (genomsnitt)	5 (-8)	254,6 öre i silver
Attung	1296-1370	505 öre (genomsnitt)	5 (-8)	101 öre i silver

Avraden (arrendekostnaden) och egentligt värde samt areal under medeltidens mitt

Örtugsland	1/3 öre = 1 örtug per år	värde: 24 örtug silver	0,5 hektar vid tvåsåde*
Öresland	1 öre per år	värde: 24 öre silver	1,5 hektar vid tvåsåde*
Markland	8 öre = 1 mark per år	värde: 24 mark silver	12 hektar vid tvåsåde*
Attung**	knappt 1/2 markland (genomsnitt)		c:a 6 hektar vid tvåsåde*

* *Hälften i områden med ensäde, såsom Öland. Ytan förefaller vara något för hög, eller avser extensivt nyttjande.*

** *En åttondel av den grupp om 8 arrendebönder som hade vissa gemensamma skyldigheter, alltså en normalgård under 1200-talet. Efter digerdöden var normalgården runt 2 attungar, vilket senare kallades mantal.*

1600-talets omräkningar

markland = 8 tunnland (= 4 hektar) avser 8 tunnors utsäde per år, som motsvarade 24 örtugsland (à 1/3 tunnland)

Omvandling till avkastning och reella kostnader

Öresland	Värde	24 öre silver
	Arrende	1 öre silver per år
	Åkerns avkastning	1 tunnland som vanligen gav 3-6* tunnor i skörd, varav 1 tunna avräknades till nytt utsäde, vilket gav 2-5 tunnor i behållning, eller 1,7 - 5,4 tunnor efter tiondeskatten, till ett värde av 1/2 öre silver per tunna
	Åkerns behållning	2 tunnor = hela arrendet 5,4 tunnor = 3,4 tunnor efter arrendet
Attung	4 kor (som mest)	Gav c:a 2000 liter mjölk per år, vilket omvandlades till närmare 10 lispund smör (80 kg) samt 20 lispund ost (160 kg). Gav även c:a 20 lispund kött (160 kg).
	6 får (som mest)	Gav 1,5 lispund ost (12 kg) och 7 lispund kött (60 kg)
	Avkastning per dag	220 gram smör, 470 gram ost, 600 gram kött, 0,4 liter spannmål för varje tunna man fick över efter tiondet (samt efter avräkning av nytt utsäde), varav en viss del gick till skatter och gårdar samt utgifter såsom salt.

* *Ett korntal på 6 uppnåddes inte förrän omkring år 1800 och då först för råg och något senare även för korn. Långt senare också för havre.*

Frälsegårdarnas nordliga gräns

Gårdar som låg i nordliga delar av Sverige hade en lägre avkastning från åkrarna, dels vad gällde den normala skörden som sällan nådde upp till sex gånger utsädet storlek, dels den ökade risken för frostsador och missväst. Detta bör ha varit en stark orsak varför frälset inte var intresserade av gårdar i detta område, eftersom de inte bar sig ekonomiskt, att både försörja en familj och betala arrendeavgifter. Här utvecklades istället enfamiljsgårdar, där det var ovanligt att en enskild person ägde fler gårdar. Således utgjorde stora delar av Värmland och Dalarna samt det mesta av Norrland en direkt motsats till Götaland och landskapen runt Mälaren i Svealand.

Värdörar och andra mestadels fasta värden under medeltid

Ett system som omfattade många varor som producerades på gårdarna och deras värde gentemot varandra, vilket underlättade byteshandeln.

1 oxe = 2 kor
1 tunna smör = 4/3 oxe = 8/3 ko
3 tunnor smör = 4 oxar = 8 kor
1 lispund smör = 1 lispund fläsk

Dock är försäljningspriset för smör något annorlunda runt början av 1300-talet:

1 oxe = 24 öre
1 ko = 12 öre
1 tunna smör = 40 öre (vilket borde vara 32 öre) = 2,22 öre per lispund (egentligen 1,78 öre)

Eftersom 1 tunna smör = 18 lispund, ger marknadsvärdet istället:

12 lispund smör = 1 oxe
6 lispund smör = 1 ko

Gärd för krigstjänst på 1400-talet

Den bonde som ställde upp som kungens soldat, utifrån varje grupp om 12 bönder, fick följande kost med sig på färden vilket de övriga bönderna skulle bekosta.

<u>Kost</u>	<u>Omvandlat till moderna mått</u>	<u>Proportionerligt</u>
4 spann siktat mjöl	950 liter mjöl, gryn och malt	56 liter
8 spann rensad malt		
1 spann gryn		
1 pund smör	17 kg smör och ost	1 kg
1 pund ost		
2 pund nöt- och fårkött	34 kg kött och fisk	2 kg
1 pund fläsk		
1 pund fisk		

Kronans värdering av boskap 1571 och 1620-1641

Älvsborgs lösen 1571

För att göra en rättvis bedömning av den tillfälliga förmögenhetsskatten Älvsborgs lösen år 1571 bestämdes vissa värden på boskapen och ädelmetallerna.

Taxa för Älvsborgs lösen 1571

<u>Djurslag</u>	<u>Värderat till</u>	<u>Skatt</u>	
Gill Oxe	15 mark	12 öre	<i>bättre och fullväxt oxe</i>
Käfflings Oxe	12 ½ mark	10 öre	<i>ej fullväxt oxe som är över 4 år</i>
Ko	10 mark	1 mark	
4 års stut / kviga	7 ½ mark	6 öre	
3 års stut / kviga	5 mark	4 öre	
2 års stut / kviga	2 ½ mark	2 öre	
1 års stut / kviga	1 ¼ mark	1 öre	
Bock och get	1 ¼ mark	1 öre	ung bock kallas risbit
Får	1 ¼ mark	1 öre	
Svin	1 ¼ mark	1 öre	
Häst och Sto	1/10 av värdet var ofta runt 10 mark styck i norr, men 5-8 mark i södra Sverige. Begreppet häst avser hingst eller vallack, vilka var värda ungefär dubbelt så mycket som ett sto.		

Dalarna, Ore socken

1 # koppar - avser lispund	60 öre	6 öre
1 mark(pund) - avser 1/20 lispund	3 öre	3/8 öre

Kurser för ädelmetaller

Valörer	1 daler (25,7 gram silver) = 8 mark penningar
Vikt kontra Penningar	1 lödig mark silver (210 gram) = 32 mark penningar
Kurs, råmaterial	guld : silver : koppar = 1 : 8 : 104 silver : koppar = 1 : 13
Kurs, år 1500	koppar : järn = 1 : 22

Priser omkring år 1571

Silver	4 mark per lod (à 13 gram)
Koppar	7,5 mark per lispund (c:a 6,65 kg)
Mässing, Tenn	10 mark per lispund (c:a 6,65 kg)
1 tunna spannmål	4 mark

Omräkning

10 mark = 80 öre

kursen mellan lödigt silver och myntat silver var ungefär 1:32

Alltså motsvarade 80 öre ($80 \times 26,25 \div 32 =$) 65,6 gram rent silver, eller 0,82 gram rent silver per myntat öre (som kallades *öre penningar*).

Hjälpkatten eller Femtiondelsskatten år 1599 och 1601

Taxan för hjälpkatten 1599 och 1601

häst	4 öre
oxe	4 öre
ko	2 öre
sto	2 öre
1 tunna utsäde	1 öre

Boskapslängderna för år 1620-1641

På motsvarande sätt som vid Älvsborgs lösen år 1571 fanns bestämda regler för Kronans taxering av boskapen åren 1620-1641, men den var inte fast utan ändrades. De flesta värdena var dock konstanta inbördes och fick samma procentuella ökning.

	1620-23 öre SM	1624-27 öre SM	1628-33 öre KM	1634-41 öre SM
hästar	8	16	24,5	(samma som 1624-27)
sto	4	8	12¼	
ungsto	4	4	6	
fåle	2	4	6	
oxar	8	16	24½	
stut	4	8	12¼	
kor	4	8	12¼	
kvigor	2	4	6	
tjur	6	12	18½	
får, gamla	¾	1½	2¼	
får, unga	½	1	1½	
bock	1½	3	4¼	
risbitare	¾	1½	2¼	
getter, gamla	¾	1½	2¼	
getter, unga	½	1	1½	
svin, gamla	1	2	3	
svin, unga	½	1	1½	

Taxan eller skatten i boskapslängderna uträknades i valören öre silvermynt, utom 1628-1633 när den räknades i öre kopparmynt som hade en betydligt lägre kurs. I princip är det samma värde som perioden innan. Frälsebönder betalade bara halv skatt 1620-1626.

Vikter i pund och mark samt silvrets lödighet

Allmänt (från 1665)

1 skeppund = 20 lispund	= 170,03 kg
1 lispund = 20 skålpund	= 8,502 kg
1 skålpund = 32 lod	= 425,08 gram
1 lod = 4 kvintin = 276½ ass	= 13,28 gram
1 kvintin = 69 1/8 ass	= 3,32 gram
1 ass	= 0,048042 gram

Viktualievikter

1 lispund (8,5 kg) = 20 skålpund (à 0,425 kg)	år 1665-1855 samt därefter till 1889
1 lödig mark (0,213 kg) = 1/2 skålpund	år 1665-1855

Stapelstadsvikter

1 markpund (6,8 kg) = 4/5 lispund (à 8,5 kg)	år 1665-1855
= 20 marker (à 0,34 kg)	år 1665-1855
1 mark (0,340 kg) = 4/5 skålpund (à 0,425 kg)	år 1665-1855

Silvrets lödighet - lod och grän

Under medeltiden var viktenheten 1 mark ungefär 210 gram och kallades 1 lödig mark, vilket skilde den från 1 mark penning / 1 mark örtug, som var räknade mynt där 1 mark var 8 öre. Den viktenheten bestod därefter mestadels vid silverarbeten och inte i den allmänna handeln.

Renheten av silver kallas ibland "lod i fint". Lödighet vid silverarbeten följde en skala upp till 16, alltså 1/16 per antal lod. Exempelvis var 5 lod i fint = $5/16 = 313/1000$, eller 1 lod = $1/16 = 62,5/1000$

Lodet delades i 18 grän = 1 grän = $1/18 \times 1/16 = 1/288 = 3,47/1000$

Lödig mark (210,6 gram) upphörde som mått år 1830.

Före 1665

Vikter i Stockholm, från mitten av 1500-talet till 1604 (1632)

1 skeppund = 20 lispund à 16 skålpund, eller dito à 20 markpund	
1 lispund	6,65 kg
1 markpund	332 gram
1 skålpund	415 gram à 32 lod (à 12,97 gram)
1 lispund, Söderköping & Kalmar	7,39 kg
1 lispund, Linköping	7,74 kg
1 lispund, Skara	7,98 kg

Från 1605 till 1632

1 skeppund = 20 lispund à 20 skålpund, eller dito à 25 markpund	
1 lispund	8,31 kg
1 markpund	332 gram
1 skålpund	415 gram
1 lod	12,98 gram

Från 1633 till 1664

1 skeppund = 20 lispund à 20 skålpund, eller à 24,8 markpund	
1 lispund	8,43 kg
1 markpund	340 gram
1 skålpund	421 gram
1 lod	13,16 gram

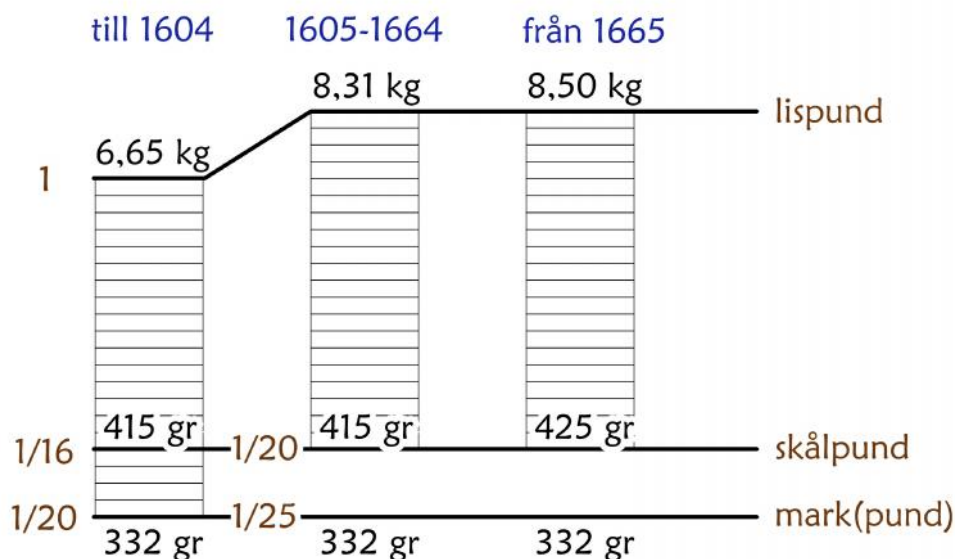
Från 1665 till 1855 (1879)

1 skeppund = 20 lispund à 20 skålpund, eller à 25,6 markpund	
1 lispund	8,5 kg
1 markpund	332 gram
1 skålpund	425 gram
1 lod	13,28 gram

Skålpundets betydelse som normgivare 1605-1665

Sammanfattningsvis kom skålpundet att bli det normgivande från 1605. Utifrån dess vikt rättades sedan lispundet och skeppundet så att de blev 20 respektive 400 gånger större. Därmed ökade de två sistnämnda enheterna sin vikt med 20%, eftersom det tidigare gått 16 skålpund per lispund och inte 20 såsom senare.

Det innebär att man bör utgå från att lispund och mark i Kronans räkenskaper före 1605, motsvarade markpund à 20 lispund och att vikten på lispundet var 20% lägre och att det således höjdes 25% år 1605. Detta innebar dock inte att böndernas jordskatter (årliga räntan), i de fall som exempelvis smör och fläsk räknades i markpund och lispund, minskade med motsvarande mängd utan att den gamla skattebeloppen kvarstod. Alltså kom de att betala 25% mer skatt för dessa delar. Detta visar hur konservativ jordskatten var från och med att den i det närmaste permanentades i slutet av 1500-talet. En liknande ökning skedde med volymmåttet tunna och detta påverkade andra delar av jordskatten vid ungefär samma tid.

Värdet på koppar och järn år 1300-1770

gr silver : gr koppar/järn

Järn, priser år 1340-1772

1 lispund (8,5 kg)	år 1340	0,20-0,26 öre silver (à 26,25)	5,25-6,8 gram	1 : 1250 - 1620
1 lispund	år 1425-1500	0,09-0,15 öre silver (à 26,25)	2,36-3,94 gram	1 : 2160 - 3600
1 lispund	år 1665-1699	0,23 öre silver (à 26,25)	6,04 gram	1 : 1400
1 skeppund (170 kg)	år 1772	8 riksdaler (à 25,7 gr)		1 : 827

- bearbetat järn (år 1470-1480) = 10-12 högre än metallvärdet

Koppar, priser år 1300-1770

1 skeppund (170 kg)	år 1300-1500	13-18 öre silver (à 26,25 gr)	341-473 gram	1 : 360 - 500
1 lispund (8,5 kg)	år 1677	3,1 riksdaler (à 25,7 gr)	79,7 gram	1 : 107
1 skeppund (170 kg)	år 1721-1743	55 riksdaler (à 25,7 gr)		1 : 120
1 skeppund (170 kg)	år 1744-1769	30-43 riksdaler (à 25,7 gr)		1 : 154 - 220
1 skeppund (170 kg)	år 1770	27 riksdaler (à 25,7 gr)		1 : 245

- bearbetat koppar = gissningsvis 2-4 högre än metallvärdet

Mässing, priser år 1721-1774

1 skeppund (170 kg)	år 1721-1743	55 riksdaler (à 25,7 gr)		1 : 120
1 skeppund (170 kg)	år 1729-1774	45-65 riksdaler (à 25,7 gr)		1 : 102 - 147

Råkoppar, priser 1595-1614

25 (riks)daler per skeppund (170 kg)	sent 1590-tal		1 : 265
35 riksdaler per skeppund	år 1604		1 : 189
40 riksdaler per skeppund	år 1608		1 : 165
50 riksdaler per skeppund	år 1614		1 : 132

Priser på 1 skeppund koppar år 1644-1715

1644	69 daler smt	= 4,06 daler smt (2,7 riksdaler) per 10 kilo koppar	1 : 144
1649	75 daler smt	= 4,41 daler smt (2,9 riksdaler) per 10 kilo koppar	1 : 134
1674	100 daler smt	= 5,88 daler smt (3,9 riksdaler) per 10 kilo koppar	1 : 100
1709	120 daler smt	= 7,06 daler smt (3,5 riksdaler) per 10 kilo koppar	1 : 90
1715	180 daler smt	= 10,59 daler smt (3,5 riksdaler) per 10 kilo koppar	1 : 90

Inflationen i mitten av 1700-talet

Kopparpriset steg kraftigt 1740-1763, liksom mycket annat som tillhörde kopparhanteringen. Från 1720 till 1760 ökade priset med 50% för att sedan falla tillbaka lika mycket omkring år 1770. Sedan sjönk priset i samband med den våldsamma inflationen från och med 1808. Under en kortare period gällde inte kursen 1 riksdaler = 3 daler SM, utan växelkursen förändrades flera gånger innan den återställdes i början av 1770-talet. För perioden 1756 till c:a 1780 måste man ta hänsyn till den aktuella växelkursen just då.

1740

Dagsverke = 2 daler KM
1 stavrum Ved = 1 daler KM
1 stig Kol = 2½ daler KM

1756-1762

ökade till 3 daler KM (år 1762)
hade i det närmast dubblats år 1756

Onödigt vetande

- Myntning 1721-1770 av kopparmynt krävde 24 gram koppar per 1 öre SM.
- Framställningen av mässing fördubblades under perioden 1680-1765.
- Genomsnitt år 1698-1710: 1 skeppund för 339 daler $13\frac{1}{2}$ öre kmt, alltså 113 daler $4\frac{1}{2}$ öre smt, eller $\frac{2}{3}$ daler smt per kilo, vilket medförde att man efter 1710 gjorde 60 istället för 50 stycken 6-dalersplåtar om 1 skeppund vardera.

Växelkurser på kopparmynt år 1624-1770

Kursändringar år 1624-1770

1624	1 daler smt motsvarade 1 daler kmt	(KM = kmt; SM = smt)
1633	1 daler smt motsvarade 2 daler kmt	
1643	1 daler smt motsvarade 2½ daler kmt	
1665-1770	1 daler smt motsvarade 3 daler kmt	4 daler smt = 1 dukat (år 1686)

Kursändringar gentemot riksdalern år 1638-1715

SM : KM = från 1:1 till 1:2,5

1638	1 rdr specie = 3 daler = 12 mark	= 1½ daler smt = 6 mark smt = 48 öre smt
1649	1 rdr specie = 3 ¾ daler kmt = 15 mark kmt	= 1½ daler smt = 6 mark smt = 48 öre smt
1661	1 rdr specie = dito	

SM : KM = 1:3

1666	1 rdr specie = 4 ¾ daler kmt = 19 mark kmt	= 1 7/12 daler smt = 6 1/3 mark smt = 52 öre smt
1674	1 rdr specie = 6 daler kmt = 24 mark kmt	= 2 daler smt = 8 mark smt = 64 öre smt
1681	1 rdr specie = 7 daler kmt = 28 mark kmt	= 2 1/3 daler smt = 9 1/3 mark smt = 74 2/3 öre smt
1686	1 rdr specie = dito	= 2 daler smt = 8 mark smt = 64 öre smt
1710	1 rdr specie = dito	
1715	1 rdr specie = 9 daler kmt = 36 mark kmt	= 3 daler smt = 12 mark smt = 96 öre smt

Kurser inom handeln år 1715-1718

1715	1 rdr specie = 26 mark kmt	officiellt var kursen 36 mark kmt (3 daler smt)
1716	1 rdr specie = 27 mark kmt	"
1717	1 rdr specie = 28 mark kmt	"
1718	1 rdr specie = 40 mark kmt	"

Markegångstaxor

Ända sedan medeltiden har man jämfört varors värden för att möjliggöra en betalning i natura, vilket på den tiden kallades värdörar. År 1731 infördes ett statligt kontrollerat system för detta som kallades markegång och vars värdering benämndes markegångsättning. På grund av såväl regionala som årliga skillnader fastställdes markegångstaxorna per år och län. Mestadels var det priserna på spannmål som ändrades för varje år, medan de övriga var någorlunda kontanta. Dessa fanns kvar till 1982.

Skaraborgs län 1808-1849

Under denna period var priserna tämligen konstanta. De år som sammanställningen utgår från är 1808, 1811, 1820, 1824, 1825, 1828, 1834, 1838, 1845 och 1849. Fram till 1820-talet var inflationen hög och priserna kunde ändras snabbt och plötsligt.

Omkring 1808 låg bancokursen på 1 : 1,5 gentemot det högre värdet på den stabila Riksdaler specien. I slutet av 1820-talet när kurserna började stabiliseras var värdet närmare hälften av detta (1 : 2 2/3). Priserna förblev sedan någorlunda stabila från början av 1830-talet.

		1808	1811	1820	1824	1825	1828	1834	1838	1845	1849
1 tunna	vete	10,0	11,1	9,3	9,0	8,0	7,7	10,0	16,7	12,0	11,3
1 tunna	råg	8,0	7,7	6,7	7,0	6,0	5,7	6,7	10,0	9,0	7,7
1 tunna	korn	6,5	6,0	5,3	5,3	5,0	4,7	5,7	7,3	6,5	5,3
1 tunna	malt	6,6	6,0	5,5	5,7	5,3	5,0	6,0	7,7	6,8	5,7
1 tunna	blandkorn	5,6	4,4	3,5	0,0	3,4	3,2	4,1	5,1	4,7	3,8
1 tunna	havre	4,7	3,3	2,7	3,3	2,7	2,5	3,3	4,0	3,8	3,0
1 tunna	ärter							8,0	9,0	8,0	8,0
1 tunna											
	à 14 lispund rågmjöl	8,2	8,7	7,8	8,2	7,0	6,6	7,7	11,7	10,0	8,7
1 lispund	smör	3,7	4,4	4,6	5,0	5,0	4,0	5,2	5,7	5,0	5,7
1 lispund	ost	1,8	2,3	2,3	2,5	2,5	2,0	2,6	2,8	2,5	2,8
1 lispund	fläsk	2,3	3,3	2,6	3,0	2,7	3,0	2,3	2,9	2,3	2,7
1 lispund	torrt kött	1,0	2,3	1,8	2,0	2,0	2,0	1,7	1,8	1,5	2,0
1 lispund	talg	3,3	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0	6,3	5,7	5,0	6,0
1 lispund	humle	2,0	4,4	4,3	7,3	4,5	3,0	10,0	4,3	4,8	5,0
1 st	oxe, om 20 lispund	16,7	50,0	33,3	33,3	27,0	40,0	40,0	35,3	33,3	41,7
1 st	ko						20,0	20,0	17,7	18,0	27,8
1 st	får	1,5	3,3	2,3	2,3	1,0	2,7	3,0	2,8	2,7	3,3
1 st	lamm	0,8	1,8	1,2	1,2	2,0	1,5	1,5	1,4	1,3	1,7
1 st	gås	0,3	0,9	0,6	0,5	0,7	0,7	0,7	0,8	1,0	1,3
1 st	höns	0,1	0,3	0,2	0,2	0,2	0,3	0,3	0,3	0,2	0,3
1 tjog	ägg	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
1 lispund	torr fisk	2,0	3,0	2,8	2,7	2,7	2,7	3,3	3,3	2,7	3,3
1 lispund	salt fisk	1,2	1,8	1,5	1,5	1,5	1,6	2,7	2,3	1,7	2,0
1 lispund	spekelax	2,3	4,4	2,8	4,0	4,0	5,0	6,0	6,0	5,0	5,0
1 lispund	salt lax	2,0	3,3	3,0	3,0	3,0	3,3	4,0	6,1	5,5	5,5
1 st	spekelax	0,8	1,1	1,0	1,0	1,0	1,3	1,5	1,8	1,8	1,8
1 lispund	rödning	0,8	1,5	1,4	1,5	1,5	1,5	1,7	2,0	1,8	1,8
1 sommarlass											
	à 20 lispund hö	3,3	2,7	3,3	4,2	5,0	2,2	4,0	5,3	3,3	5,0
1 vinterlass	hö	6,7	5,3	6,7	8,3	10,0	4,4	8,0	10,7	6,7	10,7

1	tjog	halm	1,3	0,4	0,5	0,5	0,7					
1	tjärve om											
2	lispund	halm						0,0	0,1	0,2	0,1	0,1
1	tolft	bräder 9 al:r längd	1,7	4,0	2,5	2,7	2,5	2,7	3,3	3,3	3,3	3,3
1	tolft	bräder om 6-7 alnar	1,2	3,3	1,8	2,0	1,9	(2,0)	2,3	2,3	2,3	2,3
1	lass	ved	0,4	0,6	0,4	0,5	0,5	0,5	0,7	1,0	1,0	1,2
1	st	timmerstock	0,4	0,8	0,5	0,7	0,7	0,0	0,7	0,7	0,7	0,7
1	st	sågstock	0,7	1,3	0,8	1,0	1,0	1,0	1,0	1,3	1,3	1,3
1	lass	gärdsle	0,6	0,9	0,7	0,7	0,7	0,7	0,8	1,2	1,2	1,2
1	tunna	tjära	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
1	lispund	lin	2,8	4,3	3,3	4,0	3,7	5,0	5,3	4,0	3,7	3,3
1	lispund	hampa	2,2	3,7	3,6	4,3	4,0	4,0	5,3	4,3	4,0	3,7
1	mark	notgarn	0,3	0,6	0,5	0,6	0,5	0,7	0,7	0,7	0,7	0,5
1	aln	lärf	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
1	aln	vadmal	0,4	0,8	0,6	0,7	0,7	0,7	1,0	0,9	0,8	0,8
1	lispund	osmundsjärn	0,3	0,3	0,5	0,4	0,4	0,3	0,3	0,4	0,3	0,4
1	lispund	stångjärn	0,5	0,5	1,0	1,0	1,1	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
1	årligt	dagsverke om										
		12 arbetstimmar	0,3	0,3	0,3	0,3	0,4	0,4	0,4	0,4	0,3	0,4
1	årligt	plog el oxedagsverke										
		om 10 arbetstimmar	0,6	0,9	0,9	1,0	1,2	1,0	1,3	1,2	1,0	1,3
SUMMA*			122	183	152	161	152	156	188	190	167	178

Markegångstaxor i Skaraborgs län 1808-1849, ett urval varor och dess värde angivet i Riksdaler banco.

*ANM. Årter från 1834, kor från 1828, annan räkning på halm från 1828, varför summan är exklusiva dessa varor.

Bötesbelopp

<u>Anklagelse</u>	<u>År</u>	<u>Landskap</u>	<u>Böter</u>	<u>Omräknat till öre</u>
<i><u>Gudhems härad</u></i>				
Lägersmål, man	1541	Västergötland	3-4 mark	24-32 öre
Mökränkning, man	1541	Västergötland	6 mark	48 öre
Sårsmål	1541	Västergötland	1 mark	8 öre
Tjuvnad*	1541	Västergötland	12 mark	96 öre
Hemgång	1541	Västergötland	10 mark	80 öre
Slagsmål	1562	Västergötland	¾-1 mark	6-8 öre
Slagsmål	1562	Västergötland	5 mark	40 öre
Lägersmål, man	1562	Västergötland	3 mark	24 öre
Lägersmål, man	1562	Västergötland	8 mark	64 öre
Hor, man	1566	Västergötland	100 mark	800 öre
Hor, man	1566	Västergötland	2 st oxar	
Snapperi (tjuvnad)	1566	Västergötland	2 st oxar	
Hemgång	1566	Västergötland	16 mark	128 öre
Blodvite	1585	Västergötland	¾ mark	6 öre
Slagsmål	1583-85	Västergötland	¾-5 mark	6-40 öre
Sårsmål	1583-85	Västergötland	1-3 mark	8-24 öre
Lägersmål	1583-85	Västergötland	3-5 mark	24-40 öre
Lägersmål	1583	Västergötland	7 mark	56 öre
Lägrat en änka	1583	Västergötland	1 oxe	
Lägersmål med gift karl, kvinna	1583	Västergötland	8 mark	64 öre
Mökränkning	1585	Västergötland	5 mark	40 öre
Mökränkning	1585	Västergötland	9-10 mark	72-80 öre
Slagsmål	1608	Västergötland	8 mark	64 öre
Dråp med våda	1608	Västergötland	40 mark	320 öre
Mökränkning	1610	Västergötland	12 mark	96 öre
Dråp med våda	1632	Västergötland	20 mark	160 öre
Dråp med våda	1672	Västergötland	20 mark	160 öre
Kränkande skällsord	1689	Västergötland	40 mark	320 öre
Sårsmål	1698	Västergötland	3×6 mark SM	144 öre SM
Sårsmål	1712	Västergötland	3×3 mark SM	72 öre SM
Lägersmål	1649	Västergötland	40 mark	320 öre
Enfalt hor, kvinna	1658	Västergötland	40 daler SM	960 öre SM
<i><u>Vilske, Vartofta, Frökinds härad samt Falköping</u></i>				
Tjuvnad*	1540	Västergötland	50 mark	400 öre
Mansbot	1592	Västergötland	450 mark	3600 öre
Mansbot	1592	Västergötland	171½ mark	1372 öre
Dråp med våda	1605	Västergötland	40 mark	320 öre
Mansbot	1607	Västergötland	280 mark	2240 öre
Hor, man	1612	Västergötland	58 daler	1856 öre
Hor, man	1612	Västergötland	40 daler	1280 öre

Hor, man	1612	Västergötland	50 daler	1600 öre
Hor med syskonbarn, man	1612	Västergötland	80 daler	2560 öre
Hor, kvinna	1620	Västergötland	80 daler	1024 öre
Mansbot	1612	Västergötland	100 daler	3200 öre
Mansbot	1621	Västergötland	60 daler	1920 öre
Mansbot	1623	Västergötland	600 mark	4800 öre
Hor med syskonbarn, kvinna	1626	Västergötland	80 daler	2560 öre
Hor, man	1632	Västergötland	80 daler	2560 öre
Lägersmål, kvinna	1632	Västergötland	40 daler	1280 öre
Hor, kvinna	1632	Västergötland	80 daler	2560 öre
Lägersmål, man	1632	Västergötland	40 daler	1280 öre
Hor, kvinna	1632	Västergötland	80 daler	2560 öre
Mansbot	1632	Västergötland	500 mark KM	3000 öre SM
Medhjälp till mord	1632	Västergötland	50 daler	1600 öre
Hor, man (2:a gången)	1632	Västergötland	80 daler SM	2560 öre SM
Hor, kvinna (2:a gången)	1632	Västergötland	80 daler SM	2560 öre SM
Dråp (exkl. mansbot)	1632	Västergötland	100 daler	3200 öre SM
Tjuvnad, lösa sin högra hand	1632	Västergötland	50 daler	1600 öre
Lägersmål, man (1:a gången)	1660-tal	Dalarna	30 daler KM	320 öre SM
Lägersmål, kvinna (1:a gången)	1660-tal	Dalarna	15 daler KM	160 öre SM
Lägersmål, man	1660-tal	Dalarna	40 daler KM	426 $\frac{2}{3}$ öre SM
Lägersmål, kvinna	1660-tal	Dalarna	20 daler KM	213 $\frac{1}{3}$ öre SM

* bötesbeloppet styrdes av tjuvnades omfattning och vanligen tre gånger bytets värde.

SVERIGES MYNT

Exkl. kröningsmynt, jubileumsmynt och andra tillfälliga utgivningar samt utlandspräglingar i svenska provinser.

Präglade mynttyper 1604-1973 och mängden ädelmetall

<i>Valör</i>	<i>Ø i mm*</i>	<i>Vikt i gram**</i>	<i>Renhet</i>	<i>Anmärkning</i>
<i>* eller längd x bredd</i>				
<i>** värden inom parentes avser exempel på verkliga värden, men övriga avser den vikt som eftersträvas</i>				
<i>Karl IX</i>				
4 karoliner	42	(19,1)		guldmynt, rundmynt = 64 mark
16 mark	27	4,86		guldmynt, rundmynt = 1 karolin (4 daler)
6 mark		(1,82)		guldmynt, rundmynt
10 mark				guldmynt, klipping
5 mark				guldmynt, klipping
3 riksdaler		87,75	878/1000	silver
2 riksdaler		58,5	878/1000	silver
1 riksdaler	42	29,25	878/1000	silver finvikt 25,7 gram
¼ riksdaler		7,25	878/1000	silver
20 mark	53	(94,1-97,9)		silver
8 mark	48	(39,2)		silver
6 mark	44	29,62	820/1000	silver
4 mark	41	(18,2-19,9)		silver
2 mark	35	(8,6-9,9)		silver
1 mark	29	(4,2-4,7)		silver
½ mark	26	(1,9-2,4)		silver
2 öre	20	(1,52)		silver
1 öre	20	(1,29-1,47)		silver
<i>Gustav II Adolf</i>				
dukat	21-24	(3,13-3,47)		guldmynt, rundmynt
16 mark				guldmynt, rundmynt
10 mark				guldmynt, klipping
5 mark		(1,58)	(500/1000)	guldmynt, klipping
3 riksdaler		87,75	878/1000	silver
2 riksdaler	51	58,5	878/1000	silver
1 riksdaler	43	29,25	878/1000	silver finvikt 25,7 gram
½ riksdaler	36	14,63	878/1000	silver
8 mark	43	(36,4-39,0)		silver
4 mark	43	(18,9-19,4)		silver
2 mark	36	(8,8-9,2)		silver
1 mark	31	(4,7)		silver
½ mark				silver
2 öre	19	(1,7)		silver
1 öre	20	1,62	250/1000	finvikt silver 0,41 gram
½ öre	20	1,62	203/1000	finvikt silver 0,33 gram
1 öre	40-44	(24,1-30,5)		koppar, rundmynt
½ öre	34-35	(11,4-16,7)		koppar, rundmynt
1 fyrk (¼ öre)	28-29	(6,2-8,4)		koppar, rundmynt
1 creutz	37	(19,1-22,5)		koppar, rundmynt, användes i Tyskland
2 öre	<i>varierar</i>	(35,1,7-67,5)		koppar, klipping, t.ex. 38x28
1 öre	<i>varierar</i>	(21,2-30,9)		koppar, klipping, t.ex. 27x27
½ öre	<i>varierar</i>	(12,5-16,8)		koppar, klipping, t.ex. 24x21
1 fyrk (¼ öre)	<i>varierar</i>	(7,6-9,7)		koppar, klipping, t.ex. 21x20

Kristina

---

2 riksdaler	44	58,5		silver
1 riksdaler	43	29,25	878/1000	silver finvikt 25,7 gram
½ riksdaler	35-36	14,63	878/1000	silver
¼ riksdaler	30	(6,9-7,0)	878/1000	silver
8 mark	40	(41,9)		silver
4 mark	41	(21,5-22,2)		silver
2 mark	31	(9,8-10,8)		silver
1 mark (8 öre)	28	(4,6-5,3)		silver
8 öre (1 mark)	26	(4,7)		silver
1 öre	18	(0,8-1,09)		silver
1 öre	40-49	(44,6-55,6)		koppar
1/4 öre SM	29-30	(9,4-11,4)		koppar
10 daler SM	<i>varierar</i>	19,7 kg		plåtmynt, t.ex. 69x30 cm
8 daler SM	<i>varierar</i>	14,49 kg		plåtmynt
4 daler SM	<i>varierar</i>	7,24 kg		plåtmynt
2 daler SM	<i>varierar</i>	3,62 kg		plåtmynt
1 daler SM	<i>varierar</i>	1,81 kg		plåtmynt, t.ex. 19x17 cm

Karl X Gustav

---

1 dukat	22	(3,43)	972/1000	guld
2 riksdaler	44	58,5	878/1000	silver
1 riksdaler	43	29,25	878/1000	silver
2 mark	31	(8,2-11,1)		silver
1 mark	27	(5,0)		silver
1 öre	19	(1,14-1,20)		silver
1/4 öre SM	29-30	(10,4-11,4)		koppar
8 daler SM	<i>varierar</i>	(16000)		plåtmynt, t.ex 60x34 cm
4 daler SM	<i>varierar</i>	(6900)		plåtmynt
2 daler SM	<i>varierar</i>			plåtmynt
1 daler SM	<i>varierar</i>	(1200-1700)		plåtmynt, t.ex. 18x17 cm

Karl XI

---

1 dukat	22-23	(3,41-3,49)	972/1000	guld (=12 daler kmt)
¼ dukat	14-15	(0,87-0,88)	972/1000	guld
1 riksdaler	40-42	29,25	878/1000	silver finvikt 25,7 gram = 64 öre smt
8 mark	42-47	31,35	922/1000	silver
4 mark	38	20,80	694/1000	silver = kallades "daler karolin"
2 mark	31	10,40	694/1000	silver, 1 karolin (= 20 öre smt)
1 mark	24	5,20	694/1000	silver
5 öre SM	23	(3,2-3,5)	444/1000	silver
4 öre SM	23	(3,1-3,8)	444/1000	silver
2 öre (SM)	20-21	1,76	444/1000	silver
1 öre (SM)	18-19	1,23	313/1000	finvikt silver 0,38 gram, år 1665-1685
1 öre (SM)	18-19	1,23	250/1000	silver, 1686-1697
½ öre (SM)				silver
2½ öre KM	47	(39,3-49,7)		koppar
2 öre KM	41-42	(25,2-35,5)		koppar
1 öre KM	34	(17,9)		koppar
½ öre KM	28	(8,9-9,2)		koppar
1 öre SM	41-49,4	(35,4-49,8)		koppar
1/6 öre SM	25-26	7,1		koppar
8 daler SM	<i>varierar</i>	(12000-13000)		plåtmynt
5 daler SM	<i>varierar</i>	(8100)		plåtmynt
4 daler SM	<i>varierar</i>	(6500)		plåtmynt
3 daler SM	<i>varierar</i>	(4900)		plåtmynt, t.ex. 300x280
2 daler SM	<i>varierar</i>	(2640-2746)		plåtmynt, t.ex. 260x260
1 daler SM	<i>varierar</i>	(1586-1670)		plåtmynt, t.ex. 200x180
½ daler smt	<i>varierar</i>	(800)		plåtmynt, =1 karolin (1664-1681, 1686-1691)
½ daler smt	<i>varierar</i>			plåtmynt, =7 mark kmt, eller 18 2/3 öre smt (1681-1686)

Karl XII

---

2 dukater	24,5	6,96	976/1000	
1 dukat	21-24	3,48	976/1000	
½ dukat	17	1,74	976/1000	
¼ dukat	14	0,87	976/1000	
1 riksdaler	40-42	29,25	878/1000	silver finvikt 25,7 gram
8 mark	39-41,5	31,35	922/1000	
4 mark	36-37,5	20,8	694/1000	
2 mark	29-31	10,4	694/1000	= 1 karolin
1 mark	24-27	5,2	694/1000	
5 öre SM	22-22,5	3,51	444/1000	
4 öre SM	22	2,93	375/1000	
2 öre (SM)	20	1,46	375/1000	
1 öre (SM)	18	1,23	250/1000	år 1697-1715
1 öre (SM)	18	1,20	194/1000	år 1716-1717
4 caroliner	39	26,63	694/1000	= 2 daler SM
2 caroliner	33	13,31	694/1000	= 1 daler SM
1 carolin	28,6	6,66	694/1000	= 1/2 daler SM
4 daler SM	26x28	3023		plåtmynt, år 1716-1717
3 daler SM	<i>varierar</i>	2267		plåtmynt, år 1710-1715
2 daler SM	<i>varierar</i>	2721		plåtmynt, år 1700-1702
2 daler SM	<i>varierar</i>	2267		plåtmynt, år 1710-1716
2 daler SM	<i>varierar</i>	1511		plåtmynt, år 1716-1718
1½ daler SM	<i>varierar</i>	1134		plåtmynt, år 1710-1717
1 daler SM	<i>varierar</i>	1360		plåtmynt, år 1702
1 daler SM	<i>varierar</i>	1134		plåtmynt, år 1710-1715 (c:a 12x13 cm)
1 daler SM	<i>varierar</i>	756		plåtmynt, år 1715-1719
¾ daler SM	<i>varierar</i>	567		plåtmynt, år 1710-1714
½ daler SM	<i>varierar</i>	567		plåtmynt, år 1710-1715
½ daler SM	<i>varierar</i>	378		plåtmynt, år 1715-1718
1 daler SM	23	3,6		nödmynt Kronan, år 1715
1 daler SM	23	7,2		nödmynt Publica Fide, år 1716
1 daler SM	24	4,5		nödmynt <i>övriga</i> , år 1717-1719
1 öre SM	<i>varierar</i>	12-39		år 1715
1/6 öre SM	24	5,3		år 1707-1713
1/6 öre SM	24	4,25		år 1715-1718

Ulrica Eleonora

---

2 dukater	24	7,54	901/1000	
1 dukat	22	3,48	976/1000	
1 riksdaler	41	29,25	878/1000	silver finvikt 25,7 gram
4 mark	36	20,8	694/1000	
2 mark	29	10,4	694/1000	
1 mark	23	5,2	694/1000	
5 öre SM	22	3,51	444/1000	
1 öre (SM)	18	1,2	194/1000	
4 daler SM	23x24 cm	3024		plåtmynt
2 daler SM	15x16 cm	1511		plåtmynt
1 daler SM	12x13 cm	756		plåtmynt
½ daler SM	7x8 cm	378		plåtmynt
1 öre KM	23	4,7		koppar
1 öre KM	23	4,5-7,2		koppar, överpräglade nödmynt

Fredrik I av Hessen

1 dukat	22	3,48	976/1000	
1 öre (guldmünt)	17	1,74	976/1000	vikt som 1/2 dukat
½ dukat	16	1,74	976/1000	
¼ dukat	13	0,87	976/1000	
2 riksdaler	41	58,5	878/1000	
1½ riksdaler	41	43,87	878/1000	
1 riksdaler	35	29,25	878/1000	år 1723
1 riksdaler	41	29,25	878/1000	år 1723-1751
½ riksdaler	29	14,63	878/1000	år 1723-1726
½ riksdaler	35-36	14,63	878/1000	år 1733-1750
¼ riksdaler	28-30	7,31	878/1000	år 1723-1750
4 mark	36-37	20,8	694/1000	
2 mark	29-31	10,4	694/1000	
1 mark	24	5,2	694/1000	
10 öre SM	26	7,02	444/1000	
5 öre SM	22	3,51	444/1000	
1 öre (SM)	17,5	1,20	194/1000	
4 daler SM	23x24 cm	3024		plåtmynt
2 daler SM	15x16 cm	1511		plåtmynt
1 daler SM	12x13 cm	756		plåtmynt
½ daler SM	7x8 cm	378		plåtmynt
2 öre SM	33	28,3		
1 öre SM	29-31	14,15		
½ öre SM	25	4,5 eller 7,2		överpräglade nödmynt, år 1720-1721
½ öre SM	25	3,6 - 7,2		år 1724-1750
1 öre KM	23	4,5 eller 7,2		överpräglade nödmynt, år 1720-1721
1 öre KM	23	4,7		år 1724-1750

Adolf Fredrik

1 dukat	22	3,48	976/1000	
½ dukat	16	1,74	976/1000	
¼ dukat	14	0,87	976/1000	
1 riksdaler	42	29,25	878/1000	silver finvikt 25,7 gram
2 daler SM	35 eller 37	19,50	878/1000	= 2/3 riksdaler
½ riksdaler	35	14,63	878/1000	
1 daler SM	29 eller 31	9,75	878/1000	= 1/3 riksdaler
¼ riksdaler	28	7,31	878/1000	
16 öre SM	24	6,19	691/1000	
1/8 riksdaler	23	3,66	878/1000	
8 öre SM	23	4,21	507/1000	
4 öre SM	21	2,77	382/1000	
4 mark	36	20,8	694/1000	
2 mark	29	10,4	694/1000	
10 öre SM	26	7,02	444/1000	
5 öre SM	22	3,51	444/1000	
1 öre (SM)	18	1,20	250/1000	
4 daler SM	23x24 cm	3024		plåtmynt
2 daler SM	15x16 cm	1511		plåtmynt
1 daler SM	12x13 cm	756		plåtmynt
½ daler SM	7x8 cm	378		plåtmynt
2 öre SM	34	28,3		
1 öre SM	29,5	14,2		
1 öre KM	24	4,7		

Gustav III

---

1 dukat	21	3,48	976/1000	
3 daler SM	40	29,25	878/1000	
1 riksdaler	40	29,25	878/1000	
2/3 riksdaler	35	19,50	878/1000	= 2 daler SM
1/3 riksdaler	30	9,75	878/1000	= 1 daler SM
16 öre SM	25	6,19	691/1000	
1/6 riksdaler	25	6,19	691/1000	= 16 öre SM
1/12 riksdaler	23	4,21	507/1000	= 8 öre SM
1/24 riksdaler	20,5	2,77	382/1000	= 4 öre SM
2 öre SM	33,5	28,3		
1 öre SM	29,5	14,2		
1 öre KM	24	4,7		= 1 runstycke, efter år 1770

Gustav IV Adolf

---

1 dukat	21	3,48	976/1000	
1 riksdaler	40	29,25	878/1000	
1/3 riksdaler	30	9,75	878/1000	
1/6 riksdaler	25	6,19	691/1000	
1 skilling	35,1	28,1		
½ skilling	31	12,5		
¼ skilling	27	7,1		

Karl XIII

---

1 dukat	21-24	3,48	976/1000	finvikt guld 3,40 gram
1 riksdaler	41	29,25	878/1000	finvikt silver 25,7 gram
1/3 riksdaler	30	9,75	878/1000	finvikt silver 8,56 gram
1/6 riksdaler	25-26	6,19	691/1000	finvikt silver 4,28 gram
1/12 riksdaler	23	4,21	507/1000	finvikt silver 2,14 gram
1/24 riksdaler	20,5	2,77	382/1000	finvikt silver 1,06 gram
1 skilling	34	28,3		
½ skilling	30,5	14,2		
¼ skilling	26-27	7,1		
1/12 skilling	20,5	2,4		= 1 runstycke

Karl XIV Johan - 1818-1830

---

1 dukat	19-21	3,49	976/1000	finvikt guld 3,4 gram
1 riksdaler	41	29,25	878/1000	
1/3 riksdaler	28	9,75	878/1000	
1/6 riksdaler	22	6,19	691/1000	
1/12 riksdaler	18	(4,4)	?/1000	<i>denna typ saknas i Glücks förteckning</i>
1 skilling	35,1	17		
½ skilling	31	9,2		
¼ skilling	27	3,8		
1/6 skilling	20,5	2,7		
1/12 skilling	20,5	1,9		= 1 runstycke
1 skilling	30,2	16,4		Palmkvistserien, år 1832
½ skilling	24	8,2		Palmkvistserien, år 1832-1833
¼ skilling	21	4,2		Palmkvistserien, år 1832-1833
1/6 skilling	19	2,8		Palmkvistserien, år 1832

Karl XIV Johan - 1831-1844 (skilling banco)

---

4 dukater	25,6	13,93	976/1000	
2 dukater	21,1	6,97	976/1000	
1 dukat	19,2	3,49	976/1000	finvikt guld 3,4 gram
1 riksdaler specie	41	34	750/1000	finvikt silver 25,5 gram
½ riksdaler specie	32	17	750/1000	

¼ riksdaler specie	25	8,5	750/1000	
1/8 riksdaler specie	22,1	4,2	750/1000	= 16 skilling banco
1/12 riksdaler specie	19,0	2,9	750/1000	
1/16 riksdaler specie	17,7	2,4	750/1000	= 8 skilling banco
2 skilling banco	33,5	19		
1 skilling banco	28	11,4		
2/3 skilling banco	24,6	7,6		
1/3 skilling banco	20	4,7		
1/6 skilling banco	16,1	2,5		

Oscar I - 1844-1855 (skilling banco)

---

4 dukater	25,6	13,93	976/1000	
2 dukater	21,1	6,97	976/1000	
1 dukat	19,3	3,49	976/1000	finvikt guld 3,40 gram
1 riksdaler specie	41	34	750/1000	finvikt silver 25,5 gram
½ riksdaler specie	32	17	750/1000	
¼ riksdaler specie	24,6	8,5	750/1000	
1/8 riksdaler specie	22,1	4,25	750/1000	= 16 skilling banco
1/16 riksdaler specie	17,7	2,13	750/1000	= 8 skilling banco = 12 skilling riksgäld
1/32 riksdaler specie	14	1,06	750/1000	= 4 skilling banco
4 skilling banco	37,2	25,2		= 1/32 riksdaler specie
2 skilling banco	33,5	18,5		
1 skilling banco	28	11,5		
2/3 skilling banco	24,6	7,5		
1/3 skilling banco	20	4,8		
1/6 skilling banco	16,1	2,5		

Oscar I - 1855-1859 (rikssmyntsperioden)

---

2 dukater	21,1	6,97	976/1000	
1 dukat	19,4	3,49	976/1000	finvikt guld 3,40
4 riksdaler rikssmynt	39,1	34	750/1000	
2 riksdaler rikssmynt	31,8	17	750/1000	
1 riksdaler rikssmynt	24,9	8,5	750/1000	
50 öre	21,9	4,25	750/1000	= 1/8 riksdaler specie
25 öre	17,4	2,13	750/1000	= 1/16 riksdaler specie
10 öre	12,7	0,85	750/1000	
5 öre	28,9	8,5		
2 öre	24,4	5,7		
1 öre	19,8	2,8		
½ öre	15,8	1,4		

Karl XV

---

1 dukat	19,2	3,49	976/1000	finvikt guld 3,41 gram = 8 rdr rikssmynt 25 öre
1 carolin (10 franc)	2,9	3,23	900/1000	finvikt guld 2,91 gram
4 riksdaler rikssmynt	39,1	34	750/1000	finvikt silver 25,5 gram
2 riksdaler rikssmynt	31,8	17	750/1000	finvikt silver 12,75 gram
1 riksdaler rikssmynt	24,9	8,5	750/1000	finvikt silver 6,37 gram
50 öre	21,9	4,25	750/1000	finvikt silver 3,19 = 1/8 riksdaler specie
25 öre	17,4	2,13	750/1000	finvikt silver 1,6 gram = 1/16 riksdaler specie
10 öre	12,7	0,85	750/1000	finvikt silver 0,64 gram
5 öre	28,9	8,5		
2 öre	24,4	5,7		
1 öre	19,8	2,8		
½ öre	15,8	1,4		

Oscar II - 1872-1873 (riksmyntsperioden)

---

1 riksdaler riksmünt	24,9	8,5	750/1000	finvikt silver 6,37 gram
10 öre	12,7	0,85	750/1000	finvikt silver 0,64 gram
5 öre	28,9	8,5		
2 öre	24,4	5,7		
1 öre	19,8	2,8		

Oscar II - 1873-1907 (perioden med kronor)

---

20 kronor	23	8,96	900/1000	finvikt guld 8,06 gram
10 kronor	18	4,48	900/1000	finvikt guld 4,03 gram
5 kronor	16	2,24	900/1000	finvikt guld 2,02 gram
2 kronor	31	15	800/1000	finvikt silver 12 gram
1 krona	25	7,5	800/1000	finvikt silver 6 gram
50 öre	22	5	600/1000	finvikt silver 3 gram
25 öre	17	2,42	600/1000	finvikt silver 1,45 gram
10 öre	15	1,45	400/1000	finvikt silver 0,58 gram
5 öre	27	8		brons
2 öre	21	4		brons
1 öre	16	2		brons

Gustav V - 1909-1942 (hög silverhalt)

---

20 kronor	23	8,96	900/1000	finvikt guld 8,06 gram
5 kronor	16	2,24	900/1000	finvikt guld 2,02 gram
2 kronor	31	15	800/1000	finvikt silver 12 gram
1 krona	25	7,5	800/1000	finvikt silver 6 gram
50 öre	22	5	600/1000	finvikt silver 3 gram
25 öre	17	2,42	600/1000	finvikt silver 1,45 gram
10 öre	15	1,45	600/1000	finvikt silver 0,58 gram
5 öre	27	8		även år 1950, men ej år 1917-1919
2 öre	21	4		även år 1950, men ej år 1917-1919
1 öre	16	2		även år 1950, men ej år 1917-1919

Gustav V - 1942-1950 (låg silverhalt samt nickelmynt)

---

2 kronor	31	14	400/1000	finvikt silver 5,6 gram, år 1942-1950
1 krona	25	7	400/1000	finvikt silver 2,8 gram, år 1942-1950
50 öre	22	4,8	400/1000	finvikt silver 1,92 gram, år 1943-1950
25 öre	17	2,32	400/1000	finvikt silver 0,93 gram, år 1943-1950
10 öre	15	1,44	400/1000	finvikt silver 0,58 gram, år 1942-1950
50 öre	22	4,8		nickel, 1920-1947
25 öre	17	2,4		nickel, 1921-1947
10 öre	15	1,5		nickel, 1920-1947
5 öre	27	6,94		järn, även år 1917-1919
2 öre	21	3,47		järn, även år 1917-1919
1 öre	16	1,74		järn, även år 1917-1919

Gustav VI Adolf

---

5 kronor	34	18	400/1000	finvikt silver 7,12 gram, år 1954-1971
2 kronor	31	14,0	400/1000	finvikt silver 5,6 gram, år 1952-1966
1 krona	25	7	400/1000	finvikt silver 2,8 gram, år 1952-1968
50 öre	22	4,8	400/1000	finvikt silver 1,92 gram, år 1952-1961
25 öre	17	2,32	400/1000	finvikt silver 0,93 gram, år 1952-1961
10 öre	15	1,44	400/1000	finvikt silver 0,58 gram, år 1952-1962
1 krona	25			nickel, 1968-1973
50 öre	22			nickel, 1962-1973
25 öre	17			nickel, 1962-1973
10 öre	15			nickel, 1962-1973
5 öre	27	8		brons
2 öre	21	4		brons
1 öre	16	2		brons

Myntordning

Riksdagens beslut om mynten år 1449-1873 - ett mindre utdrag

- 1449 Den första svenska myntordningen, som ersattes 1478, 1480, 1497 samt under 1500-talet etc.
- 1534 Påbjöds myntning av daler.
- 1537 "av verkmarken till daler, som höll $15\frac{1}{4}$ lod fint skrodas $7\frac{1}{4}$ Daler $\frac{3}{4}$ ort. Och av en lödig mark 7 $\frac{173}{341}$ Daler. Verkmarken till markstycken höll 10 lod fint och deraf slogos 16 hela markstycken, 32 halva och 64 tuörsstycken."
Myntmarken skulle innehålla 10 lod fint silver, och därav skrodas 16 hela eller 32 halva eller 64 fjärdedels mark eller tuöresstycken.
- 1542 Myntmarken skulle innehålla 8 lod fint silver, och därav skrodas $17\frac{1}{2}$ hela mark, och av en lödig mark finns skulle det bli 35 mark. (Detta medförde att 4 mark innehåll över 33 ass fint mindre än 1 slagen daler, därför gavs 4 eller $4\frac{1}{2}$ mark för en slagen daler.)
- 1543 Varje slagen daler skulle väga 2 lod 3 $\frac{5}{9}$ ort (=533 ass, att jämföra med senare Riksdaler som höll 534 $\frac{8}{9}$ ass).
- 1556 År 1556 föreskrevs den redan vanliga myntfot för marks myntning, att av verkmarken till 8 lod fint, skulle skrodas $17\frac{1}{2}$ mark- dubbelt så många halvmarks- och fyra gånger så många tuöresstycken.
Myntmarken delades i 16 lod, 64 kvintin och 256 penningar (à $17\frac{1}{2}$ ass).
Verket höll 14 lod fint silver i var mark.
- 1594 ---
- 1604 Den "svenska dalern" infördes med värdet 6 marker.
- 1609 Berörde guld- och silvermynt i markvalörer.
- 1624 De första kopparmynten i Sverige (vilka snabbt tappade i värde mot silvermynten)
- 1632 Beslut att åtskilja räknandet av silver- och kopparmynt (s:mt & k:mt eller SM & KM), där 1 daler s:mt motsvarade 2 daler k:mt.
- 1644 ---
- 1649 ---
- 1660 1 daler plåtmynt = 1,51 kg (silver var 116 gånger dyrare)
- 1664 1 carolin (=1 svensk daler) skulle hålla i fint 11 lod 2 grän;
10 $\frac{1}{8}$ daler gå på 1 mark brutto (dvs allierat silver), alltså marken utmyntades till 14 daler, 18 öre, 13 $\frac{11}{25}$ penningar, som à 4 mark svenska gör 14 $\frac{29}{50}$ daler s:mt.
1 riksdaler hålla i fint 14 lod 1 grän, där 7 $\frac{1}{5}$ stycken gå på 1 mark brutto och fina marken således utmyntades till 8 $\frac{248}{1265}$ riksdaler, som à 52 öre eller 1 $\frac{5}{8}$ daler s:mt gör 13 $\frac{403}{1265}$.
Tvåöresstycken höll 7 lod, 2 grän och 120 gick på 1 mark brutto.
Ettöresstycken höll 5 lod i fint, och 171 gå på 1 mark brutto.
Härav följer att 100 caroliner, betalda i Rdr-stycken, innehöll lika mycket fint silver, som 19 $\frac{49}{104}$ verkliga carolinerstycken, och som 126 $\frac{877}{1248}$ caroliner, betalda i tvåörestycken, eller som 128 $\frac{367}{936}$ caroliner betalda i ettöresstycken.
= 1 mark brutto = 210,6 gram (29,25 x 7,2)
→ 1 öre = 1,23 gram → som höll 5 lod i fint (0,36 gram / 5 = 0,076 gram)
→ 2 öre = 1,76 gram → som höll 7 lod 2 grän = 444/1000
= riksdalerns 25,7 gram finvikt silver = 14 lod 1 grän = 878/1000
- 1674 ---
- 1681 ---
- 1686 En återgång till 1664 års myntordning.
- 1709 Tillverkade 60 istället för 50 stycken 6-dalers plåtar på 1 skeppund koppar från 1710.
- 1715 Tillverkade 90 istället för 60 stycken 6-dalers plåtar på 1 skeppund koppar från 1715.

- 1770 Valutaenheten mark ersattes med lägre valörer av riksdaler, samt öre ersattes med skilling.
- 1830 Valutaenheten ersatte skilling (specie) med skilling banco.
- 1855 Valutaenheten riksdaler specie ersattes med riksdaler riksmünt, samt skilling banco ersattes med öre.
- 1873 Valutaenheterna dukater och riksdaler ersattes med kronor.

Präglade mynt år 1654-1792 - valörer och årtal

Samtliga präglade mynt i egentliga Sverige från Carl X Gustav och till Gustav III år 1654-1792, men exklusive mynt som präglats i erövrade provinser.

Guld	C X G	C XI	C XII	UE	F	AF	G III
2 dukater			1702-04	1719			
1 dukat	1654-60	1662-95	1697-1718	1719-20	1720-50	1751-71	1771-92
1/2 dukat			1701		1735-47	1754-55	
1/4 dukat		1692	1700		1730-1740	1754-55	
Silver							
2 riksdaler	1654				1723-27		
1 1/2 riksdaler					1727		
1 riksdaler	1654	1676	1707-18	1719		1751-69	1779-92
2/3 riksdaler					1731		1778-80
1/2 riksdaler					1723-50	1752-68	
1/3 riksdaler							1778-89
1/4 riksdaler					1723-50	1752-68	
1/6 riksdaler							1778-90
1/8 riksdaler						1767-68	
1/12 riksdaler							1778-79
1/24 riksdaler							1778-83
4 caroliner (2 daler SM)			1718				
2 caroliner (1 daler SM)			1718				
1 caroliner (1/2 daler SM)			1718				
3 daler SM (1 riksdaler)						1770-71	1771-77
2 daler SM (2/3 riksdaler)						1770	1776-77
1 daler SM (1/3 riksdaler)						1770	1776-77
16 öre SM (1/6 riksdaler)						1770	1773-77
8 öre SM (1/12 riksdaler)						1771	1777
4 öre SM (1/24 riksdaler)						1771	1777
1 daler SM (nödmynt)			1715-19				
8 mark		1664-96	1697-1704				
4 mark		1664-96	1697-1716	1720	1720-38	1752-55	
2 mark	1656-60	1661-97	1697-1717	1719	1720-37	1752-54	
1 mark	1656-58	1663-97	1697-1717	1719	1720-21		
10 öre SM					1739-51	1751-64	
5 öre SM		1690-94	1699-1715	1719	1722-51	1751-67	
4 öre SM		1665-84	1716-1718				
2 öre (SM)		1664-69	1716-1717		1732		
1 öre (SM)	1654-60	1660-97	1697-1717	1720	1720-49	1753-61	
1/2 öre (SM)		1665					
Koppar							
2 öre SM					1743-50	1751-68	1777
1 öre SM		1669-86	1715		1730-50	1751-68	1778
1/2 öre SM					1720		
1/4 öre SM	1654-60						
1/6 öre SM		1666-86	1707-18				
2 1/2 öre KM		1661					
2 öre KM		1661-65					
1 öre KM		1661-64		1719-20	1746-1749	1768	1772-78
1/2 öre KM		1661-64					

1719-1720	1720-1751	1751-1771	1771-1775	1775-1792
☐ 1 Rdl	☐ 2 Rdl ☐ 1 1/2 Rdl ☐ 1 Rdl	☐ 1 Rdl	☐ 3 daler SM ☐ 2 daler SM	☐ 1 Rdl
☐ 4 mark	☐ 4 mark	☐ 1/2 Rdl	☐ 1 daler SM	☐ 2/3 Rdl
☐ 2 mark	☐ 2 mark	☐ 1/4 Rdl	☐ 16 öre SM	☐ 1/3 Rdl
☐ 1 mark	☐ 10 örf ☐ 1 mark	☐ 1/8 Rdl	☐ 8 öre SM	☐ 1/6 Rdl
☐ 5 öre	☐ 5 öre		☐ 4 öre SM	☐ 1/12 Rdl
☐ 1 öre	☐ 1 öre		☒ 2 öre SM	☒ 2 öre SM
☒ 1 öre KM	☒ 1 öre SM ☒ 1/2 öre SM ☒ 1 öre KM		☒ 1 öre SM	☒ 1 öre SM
			☒ 1 öre KM	☒ 1 öre KM

1792-1809	1809-1818	1818-1829	1830-1834	1835-1855	1855-1873	1875-1971
☐ 1 Rdl	☐ 1 Rdl sp	☐ 1 Rdl sp	☐ 1 Rdl sp	☐ 1 Rdl sp	☐ 4 Rdl riksmünt	
☐ 1/3 Rdl	☐ 1/3 Rdl sp	☐ 1/3 Rdl sp	☐ 1/2 Rdl sp	☐ 1/2 Rdl sp	☐ 2 Rdl riksmünt	☐ 2 Kronor
☐ 1/6 Rdl	☐ 1/6 Rdl sp	☐ 1/6 Rdl sp	☐ 1/4 Rdl sp	☐ 1/4 Rdl sp	☐ 1 Rdl riksmünt	☐ 1 Krona
☒ 1 skilling	☒ 1 skilling	☒ 1 skilling	☐ 1/8 Rdl sp	☐ 1/8 Rdl sp	☐ 50 öre	☐ 50 öre
☒ 1/2 skilling	☒ 1/2 skilling	☒ 1/2 skilling	☐ 1/16 Rdl sp	☐ 1/16 Rdl sp	☐ 25 öre	☐ 25 öre
☒ 1/4 skilling	☒ 1/4 skilling	☒ 1/4 skilling		☒ 1/32 Rdl sp	☐ 10 öre	☐ 10 öre
☒ 1/12 skilling	☒ 1/12 skilling	☒ 1/12 skilling		☒ 4 skilling banco	☒ 5 öre	☒ 5 öre
				☒ 2 skilling banco	☒ 2 öre	☒ 2 öre
				☒ 1 skilling banco	☒ 1 öre	☒ 1 öre
				☒ 2/3 skilling banco	☒ 1/2 öre	☒ 1/2 öre
				☒ 1/3 skilling banco	☒ 1/6 öre	☒ 1/6 öre
				☒ 1/6 skilling banco	☒ 1/12 öre	☒ 1/12 öre

De vanligaste mynten och dess relativa värde år 1719-1971 (horisontella linjer).

Plåtmynt år 1644-1759

Åren 1644-1759 tillverkades stora firsidiga kopparplåtar som förseddes med stämplor, vilka angav deras myntvärde och de har även ett årtal. Vanligen sitter en typ av stämplor i vardera hörn samt en annan i mitten. De två största valörerna var rektangulära, medan de övriga snarare var kvadratiska. År 1776 övergavs det officiella systemet med plåtmynt, men de fanns kvar inom handeln under lång tid framöver.

De präglades i valutaenheten **daler silvermynt** av följande typer:

<u>daler SM</u>	<u>präglingsår</u>	<u>storlek, c:a</u>
1/2	1681-1691, 1710-1768	12 x 12 cm
1	1649-1691 1702, 1710-1759	14 x 14 cm
2	1649-1654, 1658-1691, 1700-1702, 1710-1760	23 x 23 cm
3	1674	
4	1649-1653, 1656-1658, 1663, 1716-1746, 1753-1768	27 x 27 cm
5	1674	
8	1652-1653, 1656-1681	60 x 34 cm
10	1644-1645	69 x 33 cm

Från år 1655 var vikten anpassad till övriga mynt och förhållandet 1:3 vad gällde relationen mellan silvermynt och kopparmynt. Trots det kom kursen att halveras fram till 1776. Från allra första början var vikten 1,97 kg per daler, men sjönk sedan till:

1649	1,81 kg	
1660	1,51 kg	silver var då 116 gånger dyrare än koppar
1666	1,58 kg	
1720	0,75 kg	
1759	0,756 kg	

Under denna period tillverkades plåtmynt med ett totalt värde på 42 miljoner daler sm.

Myntbilder för åren 1604-1907

De fem svarta linjerna på de flesta av bilderna avser 1 cm per streck.

De primära valutaenheterna med fast guld- och silverhalt från år 1604, var dukat och riksdaler specie.

1 dukat = 2 riksdaler specie

År 1855 övergick man från prägling i Riksdaler specie till Riksdaler riksgäld, vilket på mynten kallades Riksdaler riksmünt. Sedlar kunde även utges i valutaenheten Riksdaler banco.

År 1873 ändrades namnet Riksdaler riksmünt till Krona.

1 Riksdaler specie = 4 Riksdaler riksmünt = 4 kronor

½ Riksdaler specie = 2 Riksdaler riksmünt = 2 kronor

1820-1855:

1 Riksdaler specie = 2 2/3 Riksdaler banco = 4 Riksdaler riksgälds (Riksdaler riksmünt / Kronor)

Fram till myntreformen 1777 räknades 8 öre per mark, vilka från början bara var silvermynt. Därför präglades främst jämt delbara valörer: 2 mark, 1 mark, 4 öre (½ mark), 2 öre och 1 öre. Från år 1690 präglades valören 5 öre och från 1739 även 10 öre.

1 öresmynten i silver blev något mindre på 1650-talet, men skillnaden var marginell från slutet av 1500-talet till slutet av 1700-talet.

År 1624 började man prägla kopparmynt och då i valörerna 2 öre, 1 öre, ½ öre och 1 fyrk (¼ öre), dels som rundmynt, dels som klipping (fyrkantiga).

Fram till 1665 sjönk långsamt kopparmyntens värde, trots att det stod vilket värde de formellt hade.

Från år 1661 präglades kopparmynt i valutaenheten Öre kopparmynt, vars värde var 1:2,5 gentemot silvermynten med valören 1 öre, men sjönk ytterligare till 1:3 från år 1665 då man även började prägla valutaenheten Öre silvermynt som skulle ha samma värde som 1 öre präglat i silver.

På mynten står det ÖR S:M: eller ÖR K:M: efter 1661, men i samtida handskrifter skrev man vanligen Ör smt samt Ör kmt. (bild tagen snett nerifrån)

År 1777 upphörde myntningen i öre och mark, vilka ersattes av skilling.

1 riksdaler specie = 48 skilling (specie).

2 öre sm = 1 skilling (specie)

1 öre sm = ½ skilling (specie)

Tidigare gällde 1 daler = 4 mark = 32 öre, men 1 riksdaler specie = 96 öre sm, alltså var 3 daler = 1 riksdaler, vilket i gällt under i princip hela 1700-talet.

År 1810 ersattes i Skilling specie av Skilling banco, även om det inte står uttryckligen på mynten.

Det märks främst genom att kopparvikten nästan halverats, vilken år 1820 blev ännu lägre.

Från år 1835 står valutaenheten Skilling banco utskrivna på mynten. (*bild tagen snett nerifrån*)

1820-1855:

1 Riksdaler specie = 128 Skilling banco (eftersom 1 Riksdaler specie = 2 2/3 Riksdaler banco)

Fram till 1833 delades skilling i 1/2, 1/4, 1/6 och 1/12. Högsta valören var 1 skilling. Därefter delades skilling i 2/3, 1/3 och 1/6. Högsta valören var 4 skilling.

År 1855 ersattes Skilling banco av enheten öre. Samtidigt avskaffades i princip alla bråketal och ersattes av heltal, där 100 öre var 1 riksdaler riksmünt (som benämndes Krona efter 1873). Av det skälet valde man valörerna 5 öre, 2 öre, 1 öre och 1/2 öre.

1855:

1/4 Riksdaler specie	= 1 Riksdaler riksmünt = 32 skilling banco = 100 öre
4 skilling banco	= 12 1/2 öre
2 skilling banco	= 6 1/4 öre
1 skilling banco	= 3 1/8 öre
2/3 skilling banco	= 2,08 öre
1/3 skilling banco	= 1,04 öre
1/6 skilling banco	= 0,57 öre

Efter 1777 indelades 1 Riksdaler specie vanligen i 2/3, 1/3, 1/6, 1/12 och 1/24.

År 1830-1855 ändrades detta till 1/2, 1/4, 1/8, 1/12, 1/16 och 1/32.

År 1855 ersattes bråkdelen med heltal och valutaenheten öre samt Riksdaler riksmünt.

1/4 riksdaler specie	= 1 riksdaler riksmünt
1/8 riksdaler specie	= 50 öre
1/16 riksdaler specie	= 25 öre
1/32 riksdaler specie	→ 10 öre = 1/8 riksdaler riksmünt

Kuriosa, uppgift:

25 öre = 8 skilling banco, men också 12 skilling riksgäld som dock var en enhet som aldrig myntades och bara förekom på värdepapper. Detta är bakgrunden till att 25 öringen kallades för "12 skilling".

År 1874 minskades storleken på kopparmynten 5 öre, 2 öre och 1 öre, samtidigt som 1/2 öre upphörde. (bild tagen snett nerifrån)

SEDLAR

Sedlar fram till 1873

Sedelsubstitut 1657-1747

Från 1657 skrevs olika typer av sedlar som egentligen var ett slags kvitto på en skuld eller insatta pengar. På sedeln skrevs vem som ägden den och hade rätt att få ut nämnda summa i redan pengar samt var undertecknad av de som var skyldiga att betala ut pengarna vid anmodan. Av det skälet blev variationen stor.

En variant var Kreditivsedlar som var banksedlar från Stockholm Banco, under åren 1661-1666 och med fasta värden. Alla dessa var numerarade och de kvarvarande exemplaren kan ha nummer upp mot 20.000. Dessa sedelmynt upphörde när utgivaren inte förmådde lösa in dem och i princip gick i konkurs efter bara några år. Dess verksamhet ersattes av Rikets ständers bank som fortsatte att ge ut sedlar med valören 100 daler silvermynt, men dess företrädare hade tidigare gett ut:

- Daler kopparmynt = 1000, 500, 400, 300, 200, 100, 50, 25, 12½, 10 och 5.
- Daler silvermynt = 100, 50,, 25, 10.
- Riksdaler eller dukat.

Därtill skrevs valfria belopp på förtryckta sedlar efter år 1668.

En annan variant var **kontributionsverkets myntsedlar** från 1716-1717, med år och belopp förtryckt i valörerna 5, 10, 25 daler silvermynt.

Transportsedlar 1701-1836

Transportsedlar var en utveckling gentemot tidigare, eftersom man kunde överlåta dessa insättningsbevis till någon annan. Endast det sista namnet på listan, som kunde bli lång, ägde beloppet. De skrevs på förtryckta blanketter och uppgav den valör som var aktuell när den upprättades. I början var 100 daler silvermynt det lägsta beloppet.

Från 1748 ökade mängden sedlar och vissa hade de tryckta valörerna 6, 9, 12, 24 respektive 36 daler kopparmynt. Dessa drogs in 1758 och ersattes med nya sedlar. Efterföljande typer skilde sig knappt från föregångaren.

Kopparskillingar år 1803-1804 - Med valörerna 10 och 14 skilling (specie).

Skilling specie år 1802-1834 - Med valörerna 8, 12 och 16 skilling specie.

Transportsedlar Riksdaler specie 1777-1812 - Med valörerna 2 och 3 riksdaler specie.

Banksedlar Riksdaler specie - Med valörerna 2 och 3 riksdaler specie.

Bancosedlar på vitt papper 1834-1849 samt färgat papper 1835-1858 - de med vitt papper hade valörerna 8, 12 och 16 skilling banko, samt 2 och 3 riksdaler banco. De med färgat papper hade valörerna:

32 skilling banco	<i>vilket motsvarade</i>	¼ riksdaler specie
2 riksdaler banco	"	¾ riksdaler specie
6 2/3 riksdaler banco	"	2½ riksdaler specie
10 riksdaler banco	"	3¾ riksdaler specie
16 2/3 riksdaler banco	"	6¼ riksdaler specie
33 1/3 riksdaler banco	"	12½ riksdaler specie
100 riksdaler banco	"	37½ riksdaler specie
500 riksdaler banco	"	187½ riksdaler specie

Riksdaler Riksmünt - Med valörerna 1, 5, 10, 50, 100, 500 och 1000 riksdaler riksmünt.

Sedlar efter 1874

Sedlar har förekommit i Sverige från år 1661, vilka från början utfärdades av Riksbanken. Under 1700-talet började en del andra värdepapper cirkulera som betalningsmedel, vilket medförde att Privatbanker och även företag gav ut sedlar år 1831-1902. Efter 1879 utgavs följande sedlar av Riksbanken fram till 2015 års beslut om nya sedlar som dock inte är med här, samt exklusive specialutgåvor såsom vid jubiléer.

	<u>Lilla Riksvapnet</u>	<u>Sittande Svea</u>	<u>Övrigt</u>	<u>1965 års beslut</u>	<u>1985 års beslut</u>
1 kr	1874 - 1875*				
5 kr	1879 - 1890	1890 - 1952	1954 - 1963	1985 - 1981	
10 kr	1879 - 1891	1892 - 1940	1941 - 1962	1963 - 1990	
20 kr					1991-1995, 1997-2008
50 kr	1880 - 1896	1896 - 1962		1965 - 1990	1996-2003, 2004-2011
100 kr	1880 - 1898	1898 - 1963		1965 - 1985	1986-1992, 1996-2000, 2001-2014
500 kr					1985-1986, 1989-2000, 2001-2014
1000 kr		1894 - 1950	1952 - 1973	1976 - 1988	1989-1992, 2006
10000 kr			1939 & 1958		

*1 riksdaler rmt (1870-1873) av samma typ som 1 krona

